

Mara Rendića.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

I.

olnce je baš zahajalo. Skrivaje se za Babino brdo in za zapadne dele Trebevića, je pošiljalo svoje poslednje žarke, ki so se prekrasno odbijali na šiljastih strehah vitkih munar sarajevskih, pokritih s plehastimi ploščami. Hkrati so se prikazali najprej na munari carske džamije in kmalu potem na munarah ostalih bogomolij muezini, ki so glasno vabili vernike na večerno molitev. Zategnjeno se je razlegal njih klic »allah ékber« in javljal, da je nastopil »akšam«, ko se spravlja vsaki človek na večerjo in nočni počitek.

Na čaršiji ¹⁾, kjer se sredotoči vse življenje, so jeli trgovci zapirati svoje dučane ²⁾, in pasvandžija ³⁾ je nastopil svoj posel. Skoro potem so hiteli turški trgovci po ulicah ob Miljacki, v katerih so imeli tuji, večinoma židovski trgovci iz Avstrije svoje razsvetljene dučane, domov v svoje hiše, kjer so stanovale njih žene in njih deca, daleč od večernega šuma, ki se je razlegal iz sredine mesta.

Po ulicah so se šetalí avstrijski doseljeniki, večinoma uradniki, ki so bili že pred solnčnim zahodom ostavili svoje pisarnice. Vmes so se postavljali tudi mladeniči imovitih pravoslavnih družin, ki so bili odeti v narodno obleko ali pa »alla franca«; vendar se tudi poslednji še niso mogli odvaditi navadnemu pokrivalu, rdečemu fesu s svilenó kito.

Najglasnejši so bili seveda častniki, ki so si bili v svesti svojega ugleda. Saj nje so pozdravljali celo domačini, ki za ostale Švabe niso imeli baš posebnega spoštovanja. Sicer tudi ne bi trdil, da je bilo to pozdravljanje izraz kake simpatije, nego uniforme in rožljanje sablje so bodle domačine v oči ter jih spominjale, da pripadajo oni vojski, ki je zavzela ponosno Bosno, in pred katero se ni samo carski nizam ⁴⁾ umeknil, nego katera je tudi obvladala ohole muhamedovske ustaše.

Pred kavarno je sedela družba častnikov na jako enostavnih stolih pri jako primitivnih mizah, pokritih z barvastimi, ne preveč čednimi prtí. V kavarni sami, kjer so bili že prižgali petrolejske svetilnice, sta igrala dva mlada moža karambol na kvekastem biljaru,

¹⁾ trgu ²⁾ prodajalnice ³⁾ nočni čuvaj.

⁴⁾ redovita vojska.

katerega plošča je bila prevlečena s suknom, ki je bilo nekdam zeleno, a sedaj obledelo; prepregale so je različne lise, in blede švi so svedočili, da je bilo sukno prebilo že mnogo nezgod. Predrli so je bili neštavnokrat biljarni drogi. Lokavi Vujo ga je bil kupil od francoskega konzula, ki je bil premeščen daleč nekam iz Sarajeva. Biljaru primerne so bile tudi počene in izdolbene slonokoščene krogle in nakrivljeni drogi. Dobro se ni dalo na njem igrati. Toda dočim ga je bil Vujo ceno kupil, so plačevali igralci drago to dvomno kratkočasje. Izmed onih mladeničev je bil eden civilno oblečen, drugi, kateremu bi bil prisodil trideset let, je bil prvi poročnik pri cesarskih lovcih.

»Triplé buzara«, je dejal mladenič, ki je bil po vsej priliki kak uradnik; sunil je svojo kroglo in dovršil sunek, kakor ga je bil napovedal, in tako je bilo partije konec.

»Želite morebiti še eno partijo?«

Hvala lepa,« odgovori častnik, »meni se nič več ne ljubi bezati krogle v tej zatohli beznici. Ako vam je všeči, se pojdiva raje šetat.«

»Drage volje. Do večerje je še dobro uro časa; torej ga lahko porabiva, da nekolikokrat premeriva promenado.«

»Jaz bi predlagal, da ideva raje na kako odprto mesto. Po naših ulicah se mora človek vedno ogibati ljudem in skakati po hrapavi kaldermi¹⁾; v vedni opasnosti je, da si zlomi ali vsaj zvine noge.«

»Prav imate; tudi je precej dolgočasno srečavati ter pozdravljati vedno iste obraze.«

Med tem sta bila poravnala svoj račun ter stopila pred kavarno, kjer je sedela, kakor smo dejali, družba častnikov.

»Kam pa?« ju ogovori eden izmed njih, iztezajoč roke in noge ter široko zevajoč.

»Na šetnjo«, odgovori častnik.

»Dovolite, da se vam pridružim tudi jaz?« reče drug častnik in vstane izza mize.

»Čim večja družba, tem ugodnejša bode šetnja«, odvrne prvi poročnik. »Namenila sva se na Alifakovac. Gospodje ste vsi pozvani, da idete z nami.«

Kmalu se pridruži obojici trojica ali četvorica častnikov ter vsi odrinejo v hladu jesenskega večera preko latinske čuprije²⁾ mimo cesarske džamije³⁾ in konaka⁴⁾ po brežnih ulicah na mahalo⁵⁾, Alifakovac zvano, odkoder se je užival lep razgled čez sarajevsko mesto.

¹⁾ tlaku.

²⁾ mosta ³⁾ bogomolnice ⁴⁾ namestnikove palače ⁵⁾ mestni oddelek.

Dokler se ta gospoda kreče po ulicah, si jih lahko mi ogledamo ter se spoznamo lahko vsaj s prvim poročnikom, ki nas tudi edini zanima.

Alfred pl. Hillern je bil sin visokega dostojanstvenika na Moravskem, ki se je bil že umeknil v pokoj in užival svoj »otium cum dignitate« na svojem posestvu, katero si je bil kupil s prihranki svoje obilne plače in z doto svoje imovite žene, katera pa se je bila preselila v večnost že pred kakimi desetimi leti. Eden starejših bratov Alfredovih je bil okrajni glavar v Šleziji, drugi major pri dragonskem polku.

Alfred, najmlajši sin, naj bi se bil učil pravoslovja kakor najstarejši brat; toda za to karijero ni imel zadosti marljivosti in veselja. Ko je bil v gimnaziji v Brnu, se je bil objestno sprl s svojimi učitelji, in oče ga je bil poslal v neko manjše mesto in ga priporočil posebni skrbi gospodarja, ki je bil znan zaradi svoje stroge paznosti nasproti svojim varovancem. Toda Alfredu se je z različnimi zvitimi in drznimi sredstvi posrečilo večkrat izleteti iz kletke, kamor se je rano zjutraj precej napit vračal. Ko je bila mera njegovih grehov polna, je dobil »consilium abeundi«. Oče je poskusil še v enem mestu, da bi svojega sina srečno dovedel skozi kleči in sipine gimnazijskega šolanja. Ali naš junak je tudi tukaj raje spoznaval razne javne lokale, nego da bi se bil naporno bavil s suhoparnimi matematičnimi dokazi in še suhoparnejšo slovnico mrtvih jezikov, in rajše je srkal vino in srebal pivo nego zgodovinske in prirodopisne nauke. Naravno je bilo torej, da je naposled pritresel trojko domov, iz nraovitosti pa beležko, da se je vedel propisom povsem neprimerno.

Po svoji vplivnosti se je posrečilo očetu, da je spravil mladega nepridiprava v kadetsko šolo, kjer sta končno ostri red in nedostatek materijalnih sredstev — oče mu je bil jasli nekoliko više obesil — toliko pripomogla, da se je Alfred, kakor pravimo, »s silo preril« in dostal izpite, ki so ga usposobili, da je čez nekaj let postal častnik.

Toda tudi v tem novem zvanju ni pokazal posebne gorečnosti. Njegovo nerodno življenje je bilo krivo, da je često zanemarjal službene dolžnosti; njegova lenoba in brezbriznost sta bili vzrok, da ni bil posebno poraben, in tako se je zgodilo, da je ostal veliko let prvi poročnik, ko so njegovi drugi v vojaški šoli bili že dolgo stotniki.

To ga pa nikakor ni vznemirjalo. Samoljuben ni bil. Smoter njegovega življenja je bilo epikursko uživanje. Ker pa tudi v tem uživanju ni bil Bog ve kako izbirčen, mu je zadoščevala njegova plača

in primeček, katerega je dobival od svojega starega očeta; in tako je prilično izhajal ter lahko svojim željam ugajal.

Ko je bil v Sarajevo premeščen, je vodila njegove starešine gotovo tudi ta misel, da je njegovim sposobnostim najprimernejša služba, katero bode imel opravljati v Sarajevu. Bil je namreč načelnik nekemu magazinu vojaškega pohištva, a za ta posel ni bilo treba posebnih duševnih prednosti. Pri tem poslu pa mu je ostajalo toliko časa, da je večino dneva preživel v krčmi in kavarni, kjer se je bil izobrazil za izvrstnega biljardista. Tudi v kvartah mu ni bil kmalu kdo kos.

Alfred pl. Hillern ni bil nikakršen Adonis, in vendar se ne more reči, da ni bil sposoben vžigati občutkov v ženskem srcu, kar bi bil lahko on sam z mnogobrojnimi dejstvi dokazal, ako bi bil hotel kdo o tem dvomiti. Teh stvari sicer Alfred ni obešal na veliki zvon, vendar jih tudi ni tajil, ker njegov značaj ni bil tak, da bi se bil sramoval svojih zmag in triumfov, čeprav se niso ujemali z ono tenkočutnostjo, katero bi smel človek pričakovati od plemenitnika in častnika. Skratka: on je bil pravi »porçus e grege Epicuri«.

Omeniti nam je še neke malenkosti. Njegova toaleta ni bila najizbranejša. Navadno je nosil škornje. To nas ne bi motilo pri drugih častnikih, ki so morali s svojimi krdeli po blatnih cestah in močvirnih tleh gaziti. Njemu pa ni bilo treba blata gaziti izven mesta ter bi si bil lahko privoščil tudi ob navadnih dneh dopetne hlače in lahke črevlje. Čepica je bila precej potlačena, portepej pa tako razcufran, da od zlatih niti ni bilo več ostalo, nego nekaka senca. —

Vesela družba je korakala brezbrizno proti Alifakovcu. Tema se je polagoma spuščala, vendar je bilo nebo jasno in zatorej se je še dosti dobro videlo celo na večjo daljavo. V vežah so stale ženske, da se naužijejo zvečer malo svežega zraka. Bilo je starih in mladih, a naša družba se je ozirala seveda samo po mladih in lepih. Zdaj je rekel ta kako šaljivo, zdaj drugi podražil kako dekle, ki se po tamošnji navadi niso prestrašene umikale tujcem; kajti v svoji naivnosti niso od njih pričakovale nič hudega. Našim čitateljem in čitateljicam se bode morda sploh čudno zdelo, da žene in še posebno dekleta zvečer stoje v vežah, in vendar je to običaj ne samo pri nižjih stanovih, nego tudi hčere odličnejših rodovin prihajajo v tem času v vežo ter se posečajo druga drugo ter med seboj kramljajo. To priliko seveda izkoriščajo tudi mladeniči ter dvorijo dekletom, ker se jim tu ponuja ona redka prilika, ko se je mogoče sestati mladeži obojega spola.

V veži ene najsiromašnejših hiš je slonela ob stežaju mlada deklica, menda ne več nego šestnajst let stara. Tudi mimo nje idoč so mladeniči šale zbijali. Eden izmed njih ji je nazval »dober večer«, in ona je spodobno odzdravila.

»Uživaš-li hlad, seko 'y)?« jo je vprašal drugi. Tako se je razvil kratek razgovor in vsakdo je imel kako vprašanje. Oni je želel vedeti, je-li visok klanec, po katerem jim je iti, da dospejo do razgleda, ta ji je rekel nekaj laskavih besed, hvalil nje žarno oko — a ona je vedela vsakemu odgovoriti; onega je prijazno poučila, a tega je dovtipno zavrnila. — Tudi Alfred se je umešal v pogovor in, ker je srbščino čudno lomil, je vzbujal glasen smeh ne samo svojih drugov, nego tudi mladega dekleta. Ker je Alfred od doma znal češki, se je bil kmalu naučil za silo srbski govoriti; seveda je bil njegov jezik mešanica čeških in srbskih besed in oblik; pa tudi naglas ni bil baš srbski.

Družba je končno dospela na vrh hriba, ki se razprostira nad Alifakovcem. Ustavili so se na planem mestu, kjer je bil mezar ali turško pokopališče. Posedli so pod »türbe«, t. j. grobni spomenik v obliki lope s streho, ki je okrogla, kakor kupola ter sloni na stolpičih.

Že je bil postal popoln mrak. Ali srebrna mesečina je bajno obsevala bele stene hiš ter se odsevala v Miljacki, ki je šumela globoko v dolini. Onkraj reke proti severu sta se svetili žolta in bela trdnjava ter se pomaljali iznad nizkih kolib turških. Proti jugu se je vijugala kakor srebrn trak reka; na obeh bregovih pa so se nizale brezštevilne hiše in vitke munare, ki so se zdaj lesketale v mesečini, kakor popreje v solnčni luči. Prostorna mesta med hišami in raznimi ulicami so bila s travo zarasla; iz nje pa so štrleli blede nagrobni kameni. Celo sliko pa so okroževale na vseh straneh visoke gore.

Naša družba se je napajala s krasnim pogledom, in vsi so glasno izražali svoje zadovoljstvo. Edini Alfred je molčal in se ni udeleževal glasnega občudovanja, a nihče se ni zmenil za to niti opazil, da manjka njegovega glasu pri vzklikih, ki so vsi vprek brneli.

Misli Alfredove pa so bile celo drugam zamaknjene, nego v krasoto narave. Vse njegovo mišljenje in čuvstvovanje je bilo preveč prozajsko, da bi se bil sploh kdaj ogrel za prirodne krasote.

Danes pa mu je branila še druga slika, da ni videl nič onih lepot, za katere so se navduševali njegovi tovariši. Ta slika je bila podoba onega dokleta, s katerim se je razgovarjala naša družba, šetajoč skozi Alifakovac.

¹⁾ sestra.

Res, da je bil Alfred presuhoparen, nego da bi se bili mogli njegovega srca dojmiti globlji vtiski, katere bi bilo nanj napravilo žensko bitje. Tudi je bil v ljubovnih poslih že toliko izkusil, da ga ne bi bila zlahka omanila ženska lepota, osobito ako je bila v društvenem obziru na tako nizki stopinji, kakor je bila menda ona devojka. Tudi sedaj mu ni bil ogenj blage ljubezni vžgal v srcu plamena, nego mu je bila surova prigravica zapalila drob. —

Ko se je bila družba nagledala lepega prizora, se je jela pripravljati na odhod.

»Jaz predlagam,« se je oglasil eden izmed častnikov, »da se vrnemo v mesto po strmem potu, ki vodi na cesto ob reki Miljacki.«

»Prav tako; pot ni samo krajši, nego zvečer tudi prijaznejši, ker ni tako zapuščen, kakor oni, ki vodi mimo konaka.«

Vsi so bili pripravljeni kreniti po strmem potu; samo Alfred se je ustavil, rekoč: »Tedaj se pa poslavljam od vas, gospoda moja!«

»Oho, kaj se ne misliš vrniti v mesto; hočeš-li še dalje medleti v mesečini, kakor kak zaljubljenec? Le rajši se vrni z nami, kakor si prišel z nami.«

Alfreda so spekle te besede, ker je čutil, da so ga zasačile, in da so mu bili tovariši na pravem sledu. Prisiljeno se je torej nasmehnil in dejal: »Ne morem. Zmenil sem se z doktorjem Schwarzem, da ga danes posetim; obljubil mi je, da mi razkaže svoje novo lovsko orodje, katero si je z Dunaja naročil.«

»Saj ga še doma ni, odšel je danes nekam na komisijo, in se še ni mogel vrniti.«

Alfred se je bil izpodtaknil s svojo lažjo. Toda ni se hotel vdati; zatorej je dejal: »Res je, ali jaz ga na domu počakam ter se z njim zmenim za prihodnji lov, da dobim o pravem času potrebnega dopusta.«

Ostala družba je odkorakala po strmem potu, Alfred pa jo je mahnil po onem potu, po katerem je bila preje prišla vsa družba. »Pa zdravo in na svidenje zvečer pri Orientu.«

Alfred pa, iznebiti se sitnih mu tovarišev, je hitel proti hiši, pred katero je bil zagledal tisto lepo dekle, toda veža je bila prazna. Drzno je odmaknil na pol priprte dveri, a dekleta ni bilo nikjer. Dalje si vendar ni upal. Obotavljal se je še nekoliko časa in rožljajal s svojo sabljo; naposled je le videl, da je ves trud zastonj, in odšel je.

Spotoma je stopil zares tudi v stanovanje doktorja Schwarza, katerega pa ni bilo doma. Od sluge je zvedel, da se gospodar danes niti ne vrne, nego da ga pričakujejo šele drugi dan.

Nato je odšel v »Orient«, t. j. v tisto gostilnico, kjer je navadno večerjal. Tam se je pri svojih drugih veščih izmotal iz kočljivih vprašanj zaradi svojih potov, a danes ni bil »spiritus agens« vesele družbe kakor po navadi in je tudi preje zapustil gostilnico, nego sicer.

* * *

Mlada Mara, ki je Alfreda spravila iz ravnotežja, je bila zares lepa deklica. Bila je srednje veličine, lepo vzrasla, vitka. Obraza je bila ovalnega in izredno pravilnega; nad črnimi očmi so se vile goste obrvi, »obrvice, kao dvije pijavice«, kakor pravi narodna pesem. Nad drobnimi ustnicami je delil tenek, raven nos blede obrazek, visoko čelo pa so okroževali temnorjavi lasje. Tej glavi se je podajal kaj dobro temnordeči fesič s črno kito. Neobilno poprsje je pokrivala prozorna tančica, preko nje je imela anterijo, nekako pisano košuljo z dolgimi rokavi, ki so od komolca niže navadno razklani, pa se dajo tudi zapeti z gumbiči in zankami. Preko anterije je imela namesto steznika (modrca) kratek telovnik, z zlatim robom obšit, spredaj globoko izrezan in brez rokavcev. Noge so bile v širokih dimijah¹⁾. Namesto opankov je imela na nogah »naluhne«, kakor jih nosijo navadno ženske, posebno dekleta in otroci. To obuvalo je sestavljeno iz lesenega podplata na dveh lesenih podstavkih; eden je pričvrščen malo za prsti, drugi pa pod peto; skozi usnjen trak, pričvrščen na sprednjem delu, se nataknejo prsti. To obuvalo je sicer ceno in v globokem blatu sarajevskih ulic prav koristno, ali ker sili dotičnika krčiti prste, da se naluhne ne zmuznejo z nog, zato so noge na vnoter obrnjene in je hoja nekako prisiljena. Taka hoja je kazila nekoliko tudi Maro, vendar je bil ta nedostatek nje lepote proti drugim telesnim vrlinam jako malenkosten.

Mara je bila edino dete dundjerina²⁾ Mihajla Rendića. Le-ta se je bil priselil odnekod iz Hercegovine; za njegovo prejšnje življenje se nihče ni brigal. Ker je bil spreten tesar, si je ustanovil še precej udobno življenje. Seveda, trgovci so spravljali z manjšim trudom žolte dukate, on pa se je mnogo znojil in mučil, da je pošteno preživil sebe in svojo ženo — oženil se je bil namreč v Sarajevu — in semtertja prihranil kak križavec ali kako belo medžidijo.³⁾ — Potrebe njegove res niso bile velike.

Stanoval je v hiši svoje tašče na Bistriku. Da ta hiša ni bila podobna kaki palači, si lahko mislimo; pa bila kakršna bila, prostora je bilo v njej za njegovo skromno družino, pa tudi za taščo. Ono

¹⁾ Ženskih hlačah ²⁾ rokodelca ³⁾ turški srebrni denar.

malo obleke, kar je je sam potreboval in ženske v hiši, si je nabavljal iz prihranjenih novcev od svojega zaslužka. O hrani pa ni treba mnogo govoriti; za-njo ni trošil mnogo; v tem ga je podpirala še njegova pravoslavna vera, v kateri je tretjino dni v letu postnih; v teh dneh pa tudi bogatejši zemljaki njegovi prežive post, zvečeč od jutra do večera bučno zrne in kuhan fižol, ter si tolažijo tako kruleči zelodec, dokler ne ležejo spat. Vmes popijejo kako čašico črne kave ali rakije. Troški o velikih praznikih, ko se čez mero nasitijo mesa, ne dosegaajo ni daleko prihrankov med postom; in tako je mogoče tudi človeku brez znamenitih dohodkov prišchedeti nekaj grošev; a ljudje jih niso znali nalagati na dobre obresti, nego so hranili doma v sanduku¹⁾ »bijejele novce za crne dane«.

Kakor smo bili povedali, se je bil Mihajlo oženil in sicer s hčerjo drugega tesarja, ki seveda ni bil dosti bolj imovit od njega samega. Pridomazetil pa se je bil Mihajlo vsaj pri človeku, ki je imel hišo in ki si je bil v teku dolgega življenja in dundjerovanja svojega prihranil nekoliko stotin grošev, in zato je imel nadejo, da nekdam hči podeduje kolibo in prihranjeno vsoto. Starec je res kmalu umrl, a tudi žena njegova, tašča Mihajlova, se je skoro preselila v boljšo večnost. Ostal je torej sam s svojo bolešno ženo in hčerjo Maro, katera je bila tedaj pet ali šest let stara. Uboga žena je hirala za sušico. Mož je klical vse tedanje ečime²⁾ in babe-vračare. Ti so ji zapisavali različne leke; pila je čaje najrazličnejših rastlin, se mazala z zajčjo, jelenjo mastjo in drugimi mazili, kadila z različnimi kadili. Ali vsi lečniki in vsi leki ji zdravja niso povrnili, pač pa so do dna izpraznili možnjo, kjer je imel Rendič spravljene podedovane srebrnjake. Ko mu je naposled žena umrla, si je moral celo neko vsoto izposoditi, da je plačal pokop. Čifut³⁾ Alkalaj mu je bil nekaj denarja posodil z visokimi obrestmi. Teh pa ni zahteval, in kadar se je Mihajlo zmislil, da bode treba povrniti dolg, ga je tolažil, da mu ni treba skrbeti za to malenkost. Ta navidezna dobrohotnost židova je storila Mihajla brezbriznega. Posledice te brezbriznosti je morala pozneje trpeti Mara.

Nekega dne prineso možje na nosilih Mihajla domov. Zjutraj je sicer tožil, da se ne čuti povsem zdravega, vendar je bil šel na delo. Popravljal je nekje leseno džamijo. Zlezal je po lestvici v džamiji na hodnik munare in se pripravljaj na svoje delo. Sedel je tako, da mu je ena noga visela preko hodnikove ograje. Kar se mu v glavi zvrtil; zastonj se je izkušal uloviti za ograjo; prevesil se je na vnanjo stran;

¹⁾ škrinji ²⁾ lečnik ³⁾ žid.

zvalil se je na tla ter si razbil na kaldrmi črepinjo. Tudi kri se mu je ulila iz ust, nosnic in ušes. Ljudje, ki so bili v bližini, so mu sicer pritekli na pomoč, ali tu ni bilo več pomoči. Mrzla voda, s katero so ga polivali, je imela edino ta uspeh, da se je za nekaj trenutkov zopet zavedel, in tako so ga prinesli še živega domov.

Črez dva dni je umrl, in Mara je ostala sirota v enajstem letu svoje dobe.

Sedaj se je oglasil žid s svojo terjatvijo. Ker Mara ni imela s čim plačati dolga in naraslih obresti, so prodali hišo za majhno ceno, in preostanek kakih petdeset grošev ¹⁾ je bil ves imetek sirote, katero je bil, čeprav nerad, pod streho vzel neki opančar, ki je bil vdovec po materini sestri, z imenom Nikola Vuković. Ta je stanoval v ulici, kjer je našla Alfredova družba Maro.

Ta Vuković ni bil nič kaj vabljava oseba. Tudi ne bi bil Mare pod noben uvet k sebi vzel, da se ni nadejal dobička. On namreč ni vedel, da je hiša Rendićeva vsa zadolžena, in poleg tega je celo mislil, da hrani Rendić še vedno one tolarje, katere mu je bil ostavil tast. Vuković pa je bil tudi potreben denarja. Ker je bil od nekdanj lahko-miselni, je delal samo takrat, kadar mu je voda v grlo tekla. Ko si je prislužil zopet nekoliko okroglega, se je potikal po mehanah ²⁾ in srkal sladko-žgočo rakijo, dokler se ni z opojno pijačo omamil in pijan prikolovratil domov, se zvrnil na minder ³⁾ in spal, dokler se je zopet toliko zavedel, da je svoje nevredno življenje nadaljeval. Samo kadar mu je zmanjkalo novcev in kredita, potem se je lotil zopet dela. A njegovi mušterije ⁴⁾ so se kmalu naveličali netočne postrežbe ter so izostali drug za drugim; da bi prodajal gotovo robo, zato mu je nedostajalo gotovega novca za nakup usnja; pa tudi delo je prihajalo vedno slabše; končno je krpal samo še stare opanke, in zaslužek je bil kaj mršav. Ko je torej njegov svak, s katerim ni mnogo občeval, tako žalostno končal, se je vdal ljudem, ki so ga pregovarjali, naj da zavetišča siroti Mari, toda samo zato, ker je računal, da se bode okoristil z novci, katere mu prinese Mara v hišo. Pa nadeja ga je ljuto prevarila. Ono malo grošev, kateri so ostali Mari, so jedva zadoščali, da si je včasih omislila kako krilo, katerega bogme ni menjavala tako često, kakor je pri naših dekletih navada. Zato jo je pa tudi nje rednik gledal prav neprijazno, in življenje v hiši Vukovićevi ji ni bilo posuto z rožicami, nego s trnjem.

¹⁾ groš = 85 krajc. ²⁾ gostilnicah ³⁾ nizek oder ob stenah sobe, pokrit s slamnjačami in blazinami. Na minderju sede ljudje in tudi spavajo. ⁴⁾ naročniki.

Mara je bila vrlo nadarjeno dete. Da je od svojega detinstva uživala primerno odgojo, bi bila postala izvestno vzor mladega dekleta iz rokodelskih krogov. Žal, da so bile obiteljske razmere take, da odgoja ni ustrezala zahtevam zdravega razuma. Mati je bolehalo in zategadelj se ni mogla primerno pečati z odgojo hčerke. Ker je bila sama hitre jeze, je podedovala od nje tudi Mara to svojstvo. Ko ji je mati umrla, je oče razvadil svoje edinče. Izkušal je ustreči vsaki želji njeni, in ne varamo se, ako sklepamo, da je tudi zadovolitev hčerinih želja pomagala zmanjšati gotovi imetek in povečati dolg.

Ko je naposled prišla v hišo Vukovićevo, je bila razočarana, ko se je morala pokoriti surovemu redniku. Ščasoma se je sicer privadila temu življenju, čeprav težko.

V hiši Nikole Vukovića je vodila gospodinjstvo neka daljnja sorodnica njegova, ostarela devojka, ki je bila prav čemernega značaja. Ta ni baš prijazno postopala z detetom, ki je moralo opravljati v nežni dobi opravila deklet najnižje vrste. Ako se ni brzo kretala, je priletela tudi mnogokaka zaušnica. Niti tedaj, kadar ni bilo nujnega dela, pisana mati detetu ni privoščila, da bi se bilo igralo, ampak jo je zapirala. — To postopanje je ogorčilo deklico ter ji vzbudilo željo po svobodi, ki ni ugasnila niti tedaj, ko je po smrti Vukovićeve sorodnice vodila ona sama gospodinjstvo v hiši svojega rednika. Kako bi bila tudi mogla biti zadovoljna in vesela pokraj surovega pijanca, ki ji je redkokedaj privoščil prijazno besedo, a ji često očital, da mu je nadlega, katero mora rediti.

(Dalje prihodnjič.)

L I S T E K.

»Ljubezen in rodoljubje.« (Konec.)¹⁾ Kakor vsaki pravi umetnik, ima tudi Govekar take oči, da vidi, kamor se obrne, hvaležne snovi za novelo, povest, roman. On ne vpraša, kakor Lermontovljev pisatelj: »о чемъ писать?«, ampak iztegne samo svojo umetniško roko sredi pisanega življenja . . . »und wo er's packt, da ist's interessant«.

To pot je bil zagrabil za zanimiv kos našega političnega življenja. V povesti »Ljubezen in rodoljubje« gledamo verno in resnično sliko iz našega narodnega bojevanja »za bitje ali nebitje«, vidimo epizodo iz naše politične

¹⁾ Prav tako laskave ocene o tej Govekarjevi povesti so prinesli še sledeči listi: Hrvatski »Vienac«, števil. 13. — »Slovenski Narod« — »Slovanski Svet« — »Edinost« in »Slovenka«; prav posebno priznavalno kritiko pa je objavila »Svoboda«, ki je tudi nasvetovala: »naj bi se izdajala cenena ljudska knjižnica, v kateri bi se med drugimi ponatisnili zlasti Govekarjevi spisi.« *Opomba uredništva.*

Mara Rendića.

Črtica iz Bosne Napisal R. Perušek.

(Dalje.)

II.

Ko je bil drugi dan Alfred dovršil svoj posel, ni krenil kakor navadno naravnost v kavarno. Zastonj ga je pričakoval njegov deležnik pri karambolu, s katerim je sicer vsaki dan nekaj časa podil krogle po grbavem hrbtu kavarniškega biljara. Napotil se je po stranskih ulicah, da ne bi srečal kakega znanca, ki bi ga mogel ustaviti ter mu preprečiti nakane s tem, da bi se mu pridružil ali pa radovedno vprašal, zakaj da je izpremenil svoj vsakdanji program. Srečno jo je izvozil iz vseh nevarnosti in dospel v ulico, kjer je bil sinoči zagledal Maro. V tem času se mu ni bilo treba bati, da bi ga kdo motil v tej ulici.

Kakor jastreb okolo svojega plena, tako je krožil Alfred okoli hiše, kjer je bil sinoči ogovoril s svojimi tovariši dekle. Toda trudil se je zastonj.

Solnce je bilo že zdavno zašlo, in pri drugih vratih so se bile že pokazale ženske glave, ki so bile prišle uživat hlad. Alfred pa je še vedno blodil po ulici in njenem obližju, a Mare le ni bilo.

Naposled se je naveličal čakanja, dal svoji nepogodnosti duška z nekaterimi robotimi kletvicami, potem pa odšel čemeren v Orient, kjer se je, utrujen od dolge hoje po grbavem tlaku, spustil za mizo na svoje navadno mesto. Prijateljem, ki so ga izpraševali, kje je bil, je dejal, da se je zamudil v pisarnici, potem pa da je šel na šetnjo proti Kovačičem in se šele pozno povrnil.

Slabi uspeh prvega dne pa ga ni oplašil. Sklenil je, da ne odneha.

Prihodnje dni je prihajal zopet v kavarno in igral svoje partije na biljaru. Izkušal se je potem na kakršen koli način odtegniti društvu. Kadar se mu to ni posrečilo, je vedel vselej tako ukreniti, da se je družba napotila v drugih smerih; le na Alifakovac je ni več vabil. Zato pa je druge krat, kadar si je izmislil primeren izgovor in je popreje zapustil svoje navadne druge, vedno ubral po raznih ovinkih pot v ono ulico, kamor ga je vlekel novi magnet.

Nekatere krat je zatekel dekle med vrati. Pristopil je in jo prijazno pozdravil. Na ne manj prijazen odzdrav je počel govoriti o različnih stvareh. Ker je srbsčino čudno lomil, se mu je Mara srčno

smijala, on pa je mislil, da njegova družba, njegovi dovtipi izvablajo dekletu smeh na ustnice.

To ga je bodrilo, da je bil vedno drznejši. Ulovil je nekoč Maro za roko ter jo hotel okoli pasu prijeti. Ali dekle se mu je iztrgalo in zbežalo v hišo; on pa je sam stal in čakal nekaj časa, nadejajoč se, da se zopet povrne; ko pa je le zastonj čakal, je nevoljno mrmral med zobmi in odšel.

Včasih si je že mislil, da je bedast, da se poganja za tako dekle, kakršnih je dovolj vse vprek. A le zopet ga je izpodbodlo samoljubje. Sklenil je torej, da o prvi priliki stvar drugače zasučē.

Ko je prišel prihodnjič o navadnem času v znano ulico, je našel Maro med vrati. Bila je objokana ter je žalostno zrla pred-se. Sočutno jo je vprašal, kaj se je zgodilo, a dekle mu je odgovorilo: »Nič.« S tem odgovorom seveda ni bil zadovoljen, silil je vanjo, naj mu pove, kaj ji srce teži. Dekle, ki je imelo pač tehten vzrok, da je plakalo, se ni moglo vzdržati, da ne bi svoji srčni stiski dalo duška ter si olajšalo bolečine s tem, da jo je razodelo človeku, ki je bil na videz tako blagega srca ter se tako živo zanimal za-njo in njene odnošaje. Prične mu torej pripovedovati, da je njen stric, stari čižmar Vuković, danes zopet pijan, da je razgrajal v hiši, njo psoval ter se celo grozil, da jo pretepe. Kadar koli je bil namreč pijan, se je vedel kakor zdivjan, in strelvod, po katerem so se odvajali izbruhi njegove divje jeze, je bila seveda Mara, kateri je ob takih prilikah očital, da jo mora rediti, in da si je z njo nakopal na vrat breme, katerega pa se v kratkem otrese.

Ob takih prilikah je čutila Mara neznosnost svojega položaja naj-britkejše. Tedaj je hrepenela po svobodi; rada bi bila prenašala vse težave, samo da bi se iznebila spon, katere so jo vezale na njenega »strica«. Ali kam naj bi se bila zatekla sirota? Nikogar ni imela na svetu, ki bi se bil za-njo potegnil, za-njo skrbel s svetom ali dejanjem.

Alfred je kazal toliko sočutja in jo je tako prijazno tolažil, da je vzbudil v Mari čut hvaležnosti in poverjenja. Ko se je od nje poslovil, jo je prijel za roko, in ona mu je ni odtegnila. Vesel je odkorakal, ker je bil osvedočen, da je sedaj prokrčena pot do njegovega namena.

Ker mu je bilo naposled vendarle neugodno, da je moral čakati in se z Maro razgovarjati na cesti, kjer so ga videvali mimo idočī in bi ga bili lahko zasačili tudi njegovi drugi, je premišljal, kako bi prišel v hišo. Ni ga bilo sicer sram, da zalezuje neizkušeno dekle, za to je imel premalo tenkega čuta; ali bal se je, da se ne bi njegovi drugi

in znanci šalili z njim, da igra ulogo viteza Toggenburga. Izmislil si je torej nov načrt.

Nekega dne stopi kar naravnost v hišo in išče v temni veži, ki je bila ob enem tudi kuhinja, kaka vrata, ki bi držala v kako sobo, Ker le ni mogel najti vhoda, porožlja s sabljo, in kmalu potem pomoli starec s fesom pokrito glavo skozi na pol odprte duri, skozi katere je prihajala svetloba v vežo. Brez obotavljanja pristopi Alfred na prag, in ker je videl stari Vuković, ki je bil odprl vrata, da se mu bliža častnik čisto pred nos, se je umaknil pred njim v sobo, Alfred pa za njim.

»O majstore,« ga ogovori, »jaz sem čul, da si izvrsten opančar. Jaz pa želim par dobrih opankov.«

»E, gospodine, nikar se ne šali. Čemu bodo tebi opanki. Znam jaz, da to ni obutev za gospodo!«

»Ne maraj za to! mi ne nosimo navadno opankov, vendarle poskusim, kako se hodi v takem obutalu!«

»O dobro, lepo! Baš lahko skačeš v njih po pečinah kakor koza, pa se ti ne izpoddrsne!«

»Pokaži mi torej nekaj parov opankov, da si jih izberem in nabavim, kateri mi bodo pogodu.«

Ali tu je bil naš mojster v veliki nepriliki. Že davno so bili minoli časi, ko je v družbi s svojimi pomočniki izdeloval opanke brez naročil ter jih prodajal v čaršiji v lastnem dučanu. Bilo ga je nekoliko sram; pogledal je v tla in se počehal za ušesom ter počasi izustil te-le besede: »E, gospodine moj, slabi so časi; trgovina je opešala, pa jaz zategadelj ne gradim opankov brez naročila. A zato se ti ni treba bati; postrežem ti z izvrstno izgotovljeno robo, ako se ti ne mudi, in ako hočeš počakati, da ti napravim nove.«

Nikomur ni moglo biti bolj všeč, da je bil mojster v zadregi, in da mu ni mogel takoj postreči, nego Alfredu. To mu je ponujalo priliko, da se še kedaj vrne v hišo s prilično pretvezo. Izjavil se je torej zadovoljno o predlogu mojstrovem, ga uverjaval, da se mu nič ne mudi za opanke, in da naj le zvrši druga prečja dela. Končno mu je še povedal, da ga zanima delo opančarjevo, in prosil ga je, naj mu dovoli, da sede na minder, in da gleda, kako mu gre delo od rok. Mare namreč do sedaj ni bilo videti; hotel pa jo je vsekakor počakati. Sedel je torej na minder in začel razgovor, o različnih stvareh.

Ko sta se tako nekaj časa razgovarjala, se odpro vrata, in na pragu se prikaže Mara.

Ko zagleda častnika, obstane zapanjena in ne ve, bi li naprej, ali nazaj.

»Le nič se ne boj, Mara!« je vzkliknil Alfred, ko je zagledal deklo, ki je zardelo, kakor mak. Prišel sem k tvojemu stricu v vas, da mi pokaže svojo spretnost, in da mi napravi par opankov!«

Nikoli Vukoviću se je sicer čudno zdelo, odkod pozna častnik njegovo rejenko. Ali ko je zvedel, da je večkrat z njo govoril, ko je stala na pragu, se ni več brigal za njiju znanstvo.

Alfred je ostal še nekoliko časa pri njih, a njegova pozornost ni bila več obrnjena na mojstrovo delo; dekletu se je sladko nasmiha-val, zaljubljeno oči zvi-jal in za hrbtom mojstrovim lovil njeno roko.

Ko se je končno poslavljal, sta se zmenila moža še enkrat radi opankov, a pri tem razgovoru se je videlo, da bi Nikola rad nekaj povedal, a si ni prav upal. Alfred je bil to opazil in ga vprašal, ali česa želi. Tedaj pa je Nikola iztepal te le besede, vrteč svoje šilo v rokah: »Vedi, gospodine, nestalo mi je v hiši denarja, in ne vem, kako bi nabavil usnja.« Vedel je namreč dobro, da mu usnjari ne dajo nobenega jermenčka na upanje.

Tudi to priznanje Nikolovo je bilo Alfredu prav pogodu. Takoj si je namreč domislil, da to pomanjkanje denarja privede Vukovića nanj. Zatorej je drage volje izročil denar, kolikor ga je zahteval opančar, in ostavil potem hišo. Popreje seveda je bil še našel priliko ter stisnil Mari roko.

Odslej je prihajal Alfred pod raznimi pretvezami v hišo Vukovićevo. Ali čeprav stari Vuković ni Bog ve kako pazil na svojo rejenko, je bila Alfredu vendarle mučna prisotnost starčeva. Premišljeval je torej način, kako bi ga za izvestne čase iz hiše spravil.

V to svrhu mu je jako prav prišlo najznamenitejše svojstvo Nikolovo, ljubezen do opojnih pijač.

III.

V neki ulici na severnem delu čaršije je bila neka beznica, ki je imela napis »pri Epiru«. Težko si je misliti bolj primitivne gostilnice, nego je bila ta, ako jo hočemo primerjati z gostilnicami v naših krajih. Prav za prav ni bilo nič družega, nego pritlična, nizka pivnica v temni ulici, kjer je bilo treba zgodaj zapaliti lojene sveče, da so videli gostje kam sestti. Ob eni daljši steni so bili nameščeni sodovi; ob steni, skozi katero so bila predrta vrata in omreženo okno, je bila lesena miza in nekaj primitivnih klopi. To pohištvo je zavzemalo toliko prostora, da na eni ožji strani ni bilo nič prostora, na drugi pa, na levo od

vrat, je bila nameščena miza in majhno ognjišče. Miza, okoli katere so sedali gostje, ni bila pokrita, nego kadar je došel nov gost, je vljudni oštir Demeter Dijović, Grk iz Epira — zategadelj se je gostilnica imenovala pri Epiru — z umazano krpo potegnil parkrat čez mizo in jo očistil od ostankov prejšnjih gostov. Ta Grk, ki je bil svoj patronimikon »Diópulos« posrbil v »Dijović«, je pekel izvrstno janjetino, katero so gostje slastno zauživali z belim lukom in belim simitom (neko vrsto kruha). Krožniki, vilice in noži so bili jako enostavni, sol se je nudila na kosu papirja, ubrusi pa so služili dolgi vrsti gostov, tako da je dotičnik več maščobe z nje nabral, nego s svojih prstov in brkov odrgnil. Vendar so se gostje trgali za to pečenko; ali posebno privlačno silo so imela izvrstna epirska vina, katera je točil Dijović prilično ceneno. Zato se njegove gostilnice niso ogibali niti činovniki in celo nekateri častniki ne. Lokavi Grk pa je pri tem, da ni imel prav nič režijskih stroškov, a dobro robo, služil lepe novce, posebno ker se je znal gostom prikupiti s svojo vljudnostjo.

Popoldne je bila gostilnica »pri Epiru« navadno prazna. Gostje so se zbirali stoprav proti večeru, ko so jeli prihajati uradniki iz pisarnic, trgovci in rokodelci iz svojih delavnic; jedro gostov so bili seveda avstrijski doseljeniki; domačini pa so redko zahajali v to gostilnico, ker jim je bila pijača predraga, in pa zato, ker sploh nimajo navade pohajati gostilnic.

Alfred je torej povabil mojstra Nikolo, naj pride ob izvestni uri popoldne v ono gostilnico, da izpije čašo sladkega Epirca. Lahko si mislimo, s kakim veseljem je sprejel Nikola to ponudbo. On sicer ni bil vaje piti vina; saj predno so prišli Avstrijci v deželo, so bile redke gostilnice, v katerih se je sploh vino točilo; domačinom je bolj prijala rakija, t. j. redka slivovica, katere je mogel človek precej prenesti. Vendar se je veselil ponudbe, češ, da se enkrat nasreblje tudi vina.

Zmenila sta se, da se sestaneta ob ičindiji¹⁾ pri Grku. — Ker nista bila prišla skupno v gostilnico, se Alfredu kot častniku ni bilo treba nič sramovati, ko je sedel v isti sobi, ali bolje rečeno, v nizki kleti, z navadnim bosenskim rokodelcem. Saj je bila celo neka manija v oni dobi, prijazno se razgovarjati z vsakim domačinom, in deželni glavar, vojvoda Würtemberški — ali kakor so ga Turki zvali »Vittrémbeg«, se je sam z umazanimi paglavci razgovarjal.

¹⁾ Tako se imenuje doba sredi med poldnevom in solnčnim zahodom.

Točno ob rečeni uri jo jo primahal Nikola pred gostilnico »pri Epiru«. A ker ni imel nobene pare v žepu, si ni upal vstopiti v klet, nego je, hodeč mimo hiše, škilil skozi vrata in motno steklo okna, ne bi li ugledal svojega dobrotnika. Ugledal sicer ni nič, pač pa je začul znani glas Alfredov, ki je bil že v gostilnici, in ki ga je po imenu pozval, naj vstopi. Hitro se je Nikola osokolil in vstopil, a ni si prav upal sesti poleg častnika, dokler mu ni ta velel, naj le sede poleg njega.

Nato je ukazal Alfred oštirju, naj tudi novodošlecu natoči mero vina, in naj mu postreže s polovico simita.

Ta južina je Nikoli izredno ugajala. Z nekako pobožno ozbiljnostjo je srkal kapljico, kateri ni bil vajen, ter je jedel beli kruh, ki mu je šel v slast, kakor najboljši kolač; saj sam je navadno zaužíval kruh najslabše vrste.

Alfred je bil radodaren. Plačal je toliko sladkega vina, da se ga je Nikola do dobra nalezal. Postal je zgovoren in je koval v zvezde svojega dobrotnika. Ker se je bližala ura, ko so jeli zahajati gostje, je poravnal Alfred račun, in čudna prijatelja sta zapustila Epir. Na cesti se je Alfred od svojega druga hitro poslovil in krenil v sredino mesta, Nikola pa je prestavljal s trudom svoje slabe noge ter se lovil po slabi kaldermi, dokler ni v mraku prikimal domov.

Mara se ga je ustrašila. Videč ga natrkanega, se je bala, da začne po svoji navadi razgrajati — ali glej čuda golemoga! Prav nič ni bil divjal, še le sladko se je smehljaj; vinski duhovi torej pri njem niso imeli onega učinka, kakršnega provzročča rakija.

Pripovedoval je Mari, kak dobrodušen in dobrotljiv gospod je ta avstrijski častnik. Kmalu je jel kimati; legel je na minder in zaspal.

Mara je povečerjala in stopila na prag; ni prošlo mnogo časa, že je bil Alfred pri njej. Ker je bil tudi on nekoliko globlje pogledal v čašo, je bil posebno zgovoren.

Ko je čul, da njen rednik spava, je postal celo drzen in je silil v hišo. Tedaj pa mu je dekle pred nosom zaprlo vrata, in tako je odšel nevoljen. Prepričan pa je bil, da njegovo prizadevanje ne bode brezuspešno; osvedočil se je bil, da dekletu vedno bolj ugaja.

Čeprav je bila namreč Mara lepa, se vendar nobeden mladenič ni posebno zanimal za njo; saj je vsakdo vedel, da nima nič dote. Poleg tega tudi ni imela prilike, sestajati se z mladeniči svoje vrste na »posijelih«. ¹⁾

Tako je bila prišla v ono dobo, ko se je jelo razvijati v njej ono neznano hrepenenje, ki se pretvori v ljubezen. — Ker je bil Alfred

¹⁾ Večerni poseti na prelu.

postaven mož, in ker se je znal dekletu prilizovati, je postal polagoma on predmet tistega neznanega hrepenenja, četudi si dekle še ni bilo prav v svesti, kaj da se v njenem srcu vzbuja.

Od tega časa je uredil Alfred taktiko svojega postopanja. Vzdržal se je vsakega silnega naskoka na srce devojčino; izkušal si je s krotko ljubeznivostjo osvojiti Maro. Dobro je izprevidel, da bi bil z nepotrepljivim naskokom pobudil jak odpor, da pa se dekle vztrajnim dokazom nagnjenosti in ljubavi ne bode dolgo ustavljalo, in da bode njegova ljubeznivost po naravnih zakonih vršila privlačno silo. —

Le predobro je računal lokavi nesramnik. Od dne do dne je prihajala Mara prijaznejša. Čitalo se ji je na obrazu, da je vesela prihoda Alfredovega. Bila je postrežljiva in pazila na vsako kretnjo njegovo ter se trudila, da ugodi vsaki njegovi želji.

Verno je poslušala, kadar je on pripovedoval, in kadar so se oči njiju ujele, ji je oblila rdečica lice ter je povesila oči — najboljše znamenje, da ji Alfred ni bil več indiferenten.

Nekega dne je bil Alfred zopet povabil mojstra Nikolo, naj pride v »Epir« ob določeni uri. Ni treba omenjati, da je bil čišmar točen. Tudi ako bi bil imel kaj važnega dela, katero bi bil moral točno zvršiti, se ne bi bil obotavljal.

Izbral si je Alfred zopet tak čas, ko so bili domačini v svojih sobah, umakniviši se neznosni popoldanski vročini, priseljenci pa v pisarnicah in prodajalnicah.

Ali Alfredu danes ni bilo do sladke kapljice Grkove. Hotel je samo Nikolo spraviti z doma, hoteč govoriti z Maro brez neprijetnih svedokov. Vstal je torej v društvu mojstrovem slabe pol ure, in še ta čas je vedno nemirno mencial.

Rekel je tedaj svojemu drugu, kakor bi se bil nečesa važnega spomnil: »O, čuješ-li, majstore, jaz imam važen posel obaviti v kasarni — skoraj bi bil pozabil. Ostani ti tukaj, pa počakaj, dokler se ne vrnem. Ako pa se pred akšamom ne bi vrnil, e ondaj me ne bode sploh več nazaj za danes.«

Mojstru Nikoli ni bilo toliko za družbo, kot za pijačo, torej ni bil nič preveč razžaljen, da ga zapušča njegov gostilnik, posebno ker je bil Alfred Grku naročil, naj čišmarju toči, dokler se mu bode ljubilo piti.

Alfred je krenil po raznih stranskih ulicah pred hišo Nikolovo. Odprl je vežna vrata, ki niso bila zamandaljena¹⁾, ter vstopil. V veži je čul žensko petje, ki pa ni prihajalo iz sobe, v kateri se je navadno

¹⁾ s klinom zaprta.

sestajal z Maro in njenim rednikom, nego z malega vrta, ki je bil za hišo, in kjer je Mara imela posla ob gredah.

Stopil je torej do vrat, ki so vodila na vrt, in ker ga dekletke ni opazilo, vtopljeno v delo in petje, je zarožljajal s sabljo. Ta šum je imel tak posledek, kakor električni udarec. Mara je utihnila, skočila na noge, in ko je ugledala Alfreda, je obstala, kakor da jo je zadel mrtvoud. Alfred se ji je prijazno nasmehnil ter je dejal:

»O, Mara, kaj sem tako grozen, da si se mene tako uplašila?«

»Ne, gospod, ali oprostite, nisem se te nadejala.«

»Ti torej nič ne misliš na-me, da sem ti tako nepričakovan gost v hiši.«

»Ni res, jaz pač često mislim na-te; ali danes, ko mi ujca ni doma, nisem mislila, da prideš.«

»Nečeš-li, da se ukloniva v hladno senco v sobi? Tukaj na vrtu je strašna pripekline,« reče Alfred in se napoti proti sobi. Mara si mu ni upala ugovarjati; šla je torej za njim v sobo. Srce ji je močno udarjalo; sama je bila z možem, kateremu je bila sicer vdana, ki pa je bil vendarle tujec.

Zato ni vedela, kako bi se vedla. Ni si mu upala pogledati v oči, in vsaki čas jo je oblivala temna rdečica. Popravljala si je zdaj obleko, zdaj je premetavala debeli kiti, ki sta ji viseli po ramenih, z ramen na prsi in zopet s prsi na ramena.

Alfred je bil sedel na minder. Ko je videl zadrego Marino, jo je prijel za roko ter jo rahlo k sebi potegnil.

»Mara,« ji je prišepnil, »ali me imaš kaj rada?« Dekletke mu ni nič odgovorilo. Uprla je oči v tla, z levo roko pa, katero je imela slobodno, se je igrala s prepasnikom.

Še enkrat jo je vprašal: »Mara, ali me imaš kaj rada?« Tudi sedaj mu ni nič odgovorila, a pogledala ga je tako milo, da se ji je moglo v očeh čitati, kako jo je pridobil Alfred za-se. Tedaj pa jo je Alfred pritisnil k sebi na prsi ter jo goreče na ustnice poljubil. Čutil je, kako ji močno srce bije.

Vročina in mraz sta izpreletala tudi njega, in razburjena kri ga je silila, da bi ji odkril svoja poželenja. Ali hladni preudarek je zmagal. Modroval je namreč prav pravilno, da bi moglo nesramno odkritje njegovih pravih teženj še o pravem času odkriti dekletu tudi prepada, na katerega rob je bila stopila. Treba jo je bilo še ululjati v brezskrbnost; odvzeti ji vsako sumnjo o iskrenosti njegove ljubezni.

Tako je preživel ono popoldne v ljubovnem razgovoru, dokler se ni v sobi stemnilo. Tedaj se je poslovil od dekleta, ki je imelo solzne oči od sreče.

Da bi poiskal starega Nikolo pri Epiru, to mu ni prišlo ni na kraj pameti. Veselil se je uspeha današnjega dne ter hotel to veselje sam za-se uživati in še premišljati o načrtih, po katerih mu bode v bodoče postopati. Zvečer je bil »pri Orientu« vrló dobre volje, kakršnega njegovi tovarši že dolgo niso videli. Tej dobri volji je dal duška s tem, da je uprizoril na svoje stroške malo popivanje; a njegovi drugi, katerim seveda Alfredov ljubovni posel ni mogel ostati tajen, so zbijali različne bolj ali manj robate dovtipe na stroške uboge Mare.

Ko je mojster Nikola videl, da se njegov dobrotvornik ne vrne, čeprav je bil akšam že davno minil, se je počasi pripravljal na odhod, ker mu Grk ni hotel več točiti; saj se ga je bil tako bolj nalezal, nego so ga mogle nositi noge. Trda noč je že bila, ko je prikolovratil domov, in takoj je legel spat,

Mara pa v svoji postelji dolgo ni mogla zaspati, premišljujoč današnji dogodek.

(Dalje prihodnjič.)

Vzor.

<p>Bolj črne kakor črna noč, Oj, dekle, tvoje so oči; Za mene so pa bajna moč, Ki noč mi v dan izpremeni.</p>	<p>Bolj zlato kakor čisti zlat Ti lasci plavi se bleste; Ko snežec je labodji vrat, Ko roža ustca ti rde: —</p>
--	---

Ti lepša si, ko jutra zor —
Si bitje, ko nadzemska stvar,
Če videl kje si takšen vzor,
Povej kipar, povej slikar!

I. N. Resman.

Veš-li?

<p>Siva beka, kaj otožna Mi povešiš nežne veje, Ko molitev mi pobožna Iznad groba k nebu speje.</p>	<p>Morda žalost ravno tista Te objema, kakor mene? Veš-li, da tu duša čista Spi — in meni srce vene?</p>
--	--

Dolinski.

Mara Rendića.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

(Dalje.)

IV.

dslej se je Alfred često posluževal znanega sredstva, s katerim je odpravil nepotrebne in neugodne svedoka iz hiše, kjer je potem miloval in dragoval svoje čedo. O takih prilikah ni prihajal praznih rok. Včasih ji je prinesil lepo dišečih cvetlic, še češče pa slaščic, katere je potem z njo zobal, izmenjujoč jih s poljubi.

Nekega dne ji je kupil lepo izvezeno maramo¹⁾, kakršne imajo pazar-bule²⁾ na prodaj. Posebno pa jo je iznenadil o neki priliki. Prišel je, kakor po navadi, popoldne in se z njo razgovarjal. Sedeč poleg nje, je razgledoval nje siromašne okraske. Uhani so bili medeni, morebiti so bili nekdanj pozlačeni; na prsih je imela iglo iz barvastega stekla.

»Glej« je dejal, »tvoji uhani niso baš bog ve kako lepi. Včeraj sem gledal devoyke, tvoje vrstnice, ko so odhajale od liturgije³⁾; ali so ti imele lepe nauhvice!«

»Kaj hočeš,« mu odgovori z vzdihom Mara. »Jaz sem siromašna, pa si ne morem nabaviti krasila.«

»Pa bi li rada nosila take okraske?«

»Glej ga, kakšen si! a katero dekle ne ljubi nakita?«

»Pokaži mi vendar, kakšni so ti tvoji uhani, da si jih поблиže ogledam. Snemi jih iz ušes!«

Dokler se je Mara pripravljala, da mu ugodni želji, je bil skrivoma izvadil iz žepa par krasnih nauhvic iz srme,⁴⁾ kakršne znajo napraviti samo sarajevski kolandžije⁵⁾. Ko je bila Mara skinila eno nauhvico, ji je vtaknil Alfred v uho eno svojih. Mara se strmeč obrne, ko čuti, da ji Alfred vtika nekaj v ušesa! »Le miruj,« ji reče Alfred, »ne miči se, da ti ušesa ne ranim!« Tedaj je mirno počakala, dokler ji niso bleščale nauhvice v ušesih.

¹⁾ ruto. ²⁾ turške prodajalke na trgu.

³⁾ službe božje.

⁴⁾ srebrnega filigrana.

⁵⁾ zlatarji.

Ondaj se je sladko nasmejala in skočila do okna, kjer je bil ostanek otemnelega ogledala. Dolgo se je ogledovala v njem, potem pa je priskočila k Alfredu ter ga objela z mehкими rokami.

Alfred jo je prijel za roko, in kakor po čudu se je zasvetila na eni roki narokvica istega dela, kakor so bile nauhvice. Končno je izvlekel tudi še ovratnico iz koral ter jo položil Mari okoli vratu.

Tedaj pa se od veselja skoro ni mogla umiriti. Sama je ljubila Alfreda v lice in se sploh vedla preko navade živo.

Stari mojster Nikola je bil sicer jako zadovoljen, da ga je tolikokrat doletela čast in sreča, da se je opil na stroške radodarnega častnika. Ali od same pijače človek ne živi, treba je tudi jedil. Sicer se je mogel kruha in včasih tudi sira in suhega mesa najesti, kadar je bil povabljen v Epir, ali to ni bilo vsaki dan; za druge dni pa tudi ni zadoščala ona zelenjad, katero je pridelavala Mara na vrtiču kraj hiše. Tudi oni sladkiši, katere je Mari Alfred donasal, so bili sicer okusni, ali da bi se bila od njih nasitila, za to niso bili.

Ker je pa Nikola delo vedno bolj zanemarjal, je prihajalo vedno manj par¹⁾ v hišo. Zatorej je često premišljal, odkod bi se dalo kaj novcev privrediti, in prišlo mu je tudi na misel, kako bi mogel izkoristiti dekle.

Baš tedaj se je bila dozidala v Sarajevu tvornica duhana, in vlada je iskala ženskih, ki bi delale v tvornici. Ali čudo, čeprav je bilo v Sarajevu brez števila siromašnih družin, ki niso imele kaj jesti, se je oglasilo prav malo deklet, dasi jim je obljubila vlada prime-roma dosti visoko mezdo.

Večkrat je torej tudi Nikola vedel razgovor tako zasukatí, da je Mari namignil, kako bi mogla ona hiši kaj privrediti, a prav naravnost tega ni storil, ker si tudi sam ni upal tega od nje zahtevati. Čudovita istina je namreč, da se pri ljudeh, kateri žive v tako enostavnih prilikah ekonomskih, kakor je to bilo dosedaj v južno-slovanskih deželah, dninarsko delo smatra za sramotno.

Nekdaj se je bil začel razgovor o slabem zaslužku in o tesnih prilikah, v katerih živita rednik in varovanka, tudi v navzočnosti Alfredovi. Tudi Mara je trdila, da bi rada koristno in pridonosno porabila čas, katerega ji preostaje, a v tvornico da ne bi rada hodila delat.

»Čula sem,« je dejala, »da sprejemajo činovniške in častniške gospe žene in dekleta, da jim obavljajo izvéstna dela, katerih bodisi njih služkinje ne utegnejo dogotoviti, ker imajo drugih opravkov obilo,

¹⁾ denarja.

bodisi da gospe nimajo dekel, in zato najemajo ženske, ki jim opravljajo težja opravila. Tako službo bi rada opravljala, ker me ne bi silila ostavljati ves dan svojega doma. Ali jaz ne vem, do koga bi se obrnila, da mi priskrbi tako službo, ali vsaj obvesti, kaj naj storim, kako naj postopam.«

Alfred ji je odgovoril, da se je sicer že naselil v Sarajevu človek, ki se peča s takim poslom, da pa hoče tudi on sam pozvedeti, ako bi katera častniška gospa slučajno potrebovala take posluge. Nikola je toplo priporočal prošnjo svoje hranjenke in se je že veselil novega vira dohodkov, ki bo njemu vrgel po kako paro za poboljšek v podobi žestoke rakije.

Ko je Alfred korakal zvečer proti »Orientu«, se je spomnil današnjega razgovora z Maro, ki se je tikal one službe. Kar mu šine misel v glavo, in jezno zarenči sam nad seboj: »Tepec, kaj nisi mogel takoj zgrabit prilike, ki se ti ponuja!« Bil je nevoljen, kakor da bi bil kaj važnega opustil, kar se ne bi dalo več popraviti! Ta slaba volja ga je sicer minila, ko je sedel v društvu svojih prijateljev, vendar mu je prihajalo vedno na misel, da mora takoj jutri izvršiti, kar je bil danes zamudil.

* * *

Alfred je stanoval v Čemaluši ulici pri nekem španjolskem židu. Skozi vrata, ki so bila nameščena med hišo in med zidom, ki je delil zemljišče židovo in zemljišče bližnje džamije, se je prihajalo v zagato; na desno so bila zopet vrata, ki so vodila na prostrano dvorišče; z dvorišča šele si mogel vstopiti skozi obok v hišo. Na desni je imel hišni gospodar svoje odaje,¹⁾ na levo pa je bil najel Alfred dve prazni sobi; temu stanovanju je pripadala tudi majhna kuhinja. Ker je bil Alfred samec, te kuhinje ni upotrebljeval.

Rekli smo, da je bil najel prazni sobi. To trdnjo moramo popraviti. Ob zidu namreč imajo sobe v turških stanovanjih minder t. j. kako četrť metra visok pod, na katerem so dušeki (slamnjače) in jastuki (blazine), ki so čez dan nameščene ob zidu, da se moreš na-nje naslanjati, po noči pa ti služijo za vzglavje. Drugega pohištva v teh sobah ni bilo. Kar je bilo treba, si je moral najemnik sam nabaviti. Glavna stvar je bila seveda postelj. Sicer bi bil lahko na minderju spal, a tega iz umevnih razlogov ni hotel. Prav iz istih vzrokov so dobivali ne samo vojaki in vojaški uradniki, nego tudi civilni činovniki železne vojaške postelje iz vojaških magacimov na posodo. Ker je bil Alfred sam upravitelj enega takih skladišč, je seveda dobil tudi

¹⁾ sobe.

on posteljo z vso potrebno opravo iz teh vojaških zalog. Omare mu ni bilo treba, ker je bil v zidu velik dolap.¹⁾ Česar ni namestil v dolapu, je hranil v kovčegih. Sicer pa si lahko mislimo, da častniki, ki niso bili stalno naseljeni v Sarajevu, nego samo za kratko dobo, niso nosili s sabo Bog ve koliko šare. Nekaj stvari je imel pona-meščenih na rafi, t. j. polici, ki je tekla ob treh stenah sob. Namesto ponočne mizice je imel ob postelji primitivno mizico, katero si je bil sam nabavil, kakor je bil kupil tudi mizo, par stolov in umivalnik. Potrebno posodje, zastore pri oknih, prt za mizo je posodila židovka.

Stregla mu je domača služkinja. On bi si bil sicer lahko dobil vojaka, ki bi mu bil vsaki dan očedil obleko in pospravil sobo — ena soba je bila vedno prazna — ter prinesel potrebne stvari — ali vo-jašnica je bila preveč oddaljena, da bi mu bil mogel sluga biti vedno na razpolaganje, zato se je rajše pogodil z gazdarico, da mu bode njena dekla opravljala ta posel. Ali s to poslugo ni bil posebno zadovoljen. Kakor gospodinja, tako je bila tudi služkinja — mlado, k večjemu trinajst let staro dekletce — španijolska židovka, in po svoji veri se ni več dotaknila dela, brž ko je v petek solnce zašlo ter se je začel židovski sabat, pa do sobote zvečer. Tedaj so mu vodo pri-nesli v sobo že za drugi dan, in v soboto mu sobe sploh pospravili niso. Črevlji so ostali neosnaženi, peč po zimi nezakurjena.

Ker Alfred sploh ni mnogo bival v svojem stanovanju, nego je ves ljubi dan trošil v pisarnici, kavarni ali gostilnici in je čisto prihajal pozno v noči domov, dolgo časa tega niti zapazil ni, ali pa se ni mnogo zmenil, nego jezno zarenčal, ako ni bilo kaj v redu, potem pa zopet vse pozabil.

Ko mu pa po zimi niso sobe zakurili ob sobotah, je bil resno nevoljen ter je gospodinjo prijel zaradi nereda. Ko se je potem enkrat slučajno vrnil v soboto domov, je zatekel v svoji sobi neznano žensko, ki je pospravljala po sobi. V čudu jo je vprašal, kaj ona v njegovi sobi dela, in je zvedel od nje, da jo je najela gospodinja, da vsako soboto pripravi, kar je potrebno, ker onima brani verski zakon opravljati ob sobotah ta dela.

Odslej se Alfred ni več brigal za to. Ko pa je zvedel, da želi Mara tako službo opravljati, si je izmislil — prekasno za prvi dan — da bi bila sedaj najlepša prilika, da menja služkinjo. —

Drugi dan se je požuril ter prišel še pred navadno uro k Mari v posete. Tamkaj ji je v pričo Vukovića ponudil, naj prihaja njega

¹⁾ Dolbina v zidu z lesenimi vrati.

streč. Kar se dostaje starca, je bil takoj zadovoljen. On je bil sicer zapazil, kaj je pravi vzrok, da tuji častnik tako često prihaja na njegov dom; toda sebičnost ga je bila tako preslepila, da ni videl opasnosti, katera je pretila dekletu.

Dekle je pač nekoliko omahovalo; videlo se je Mari, da se v njenem srcu borita naklonjenost do ljubljenega moža in pa bojazen, da bi ji utegnil ta korak postati usoden. Toda Alfred je znal vse s tako diplomatiško hinavščino razložiti, zakaj mora menjati svojo služkinjo, da se je naposled vdala, posebno ker je videla, da ne ugovarja rednik.

Alfred je takoj odpovedal svoji gospodnji postrežbo ter ji naznanil, da bode odslej druga ženska hodila njega služiti. Židovka je bila vesela, da ji ni bilo več treba skrbeti za postrežbo krščanskega najemnika, ki ni hotel uvaževati židovskih običajev ter jo je bil prisilil, da je morala zanj najeti posebno postrežnico za svoje svetke. Tudi se ni prav nič brigala za dekle, ki je prihajalo odslej vsako jutro pospravljat sobo, prinašat vodo in snažit obleko, zvečer pa odgrinjat posteljo in kar je drugih takih poslov. Sicer tudi ni imela dosti prilike je videti, ker je bilo stanovanje Alfredovo dosti oddeljeno od onega dela hiše, kjer je hišni gospodar bival. Torej je trpelo precej časa, da domači niso nič posebnega opazili.

S časom pa so vendar izpazili, da nadporočnik ne ostavlja preje svojega stanovanja, dokler ne pride Mara, in da ostaja Mara vselej dalje časa v stanovanju častnikovem, nego bi človek mislil, da je treba za pospravljanje. Mala čifutka, ki je služila pri gospodnji, se ni mogla vzdržati, da ne bi prisluškovala pri vratih; čula je vesel smeh in vmes tudi šum poljubov, kakor se ji je zdelo. Te odkrite tajne seveda ni pričevala za-se, nego jo brzo povedala oni služkinji, ki jo je preje nadomeščala ob sobotah. Ta zanimljiva novica pa tudi ni ostala tajnost samo teh dveh. Najpreje so jo zvedele njiju drugarice, od teh pa tudi njih gospodarji; istoverniki Marini pa so se izpodtikali nad tem soblaznivim vedenjem Marinim, morebiti manj zaradi stvari same, nego zaradi tega, da se je spustila pravoslavna devojka v ašikovanje¹⁾ s švabskim oficirjem. Dočim se torej poprej, posebno imovitejši istoverniki, ni malo niso brigali za siromašnega Vukovića in njegovo rejenko, so sedaj o njiju govorili v vseh pravoslavnih rodbinah.

Žal, da govorica, ni bila neosnovana. Ljubavno razmerje med Alfredom in Maro, ki je bilo doslej prilično nežno, se je bilo pola-

¹⁾ ljubovanje.

goma izpremenilo, odkar je prihajala Mara streč Alfreda. Prirodna sramežljivost in boječnost se je umikala vedno bolj ognjevitemu hrepenenju in vrtoglavi brezvladnosti Alfredovi.

Toda njegovi zahtevi, naj se preseli na njegov dom, se je Mara še vedno upirala, dasi ji je Alfred slikal z vso zgovornostjo, kolikor mu je bilo dano v srbščini, ugodnosti in dobrote, katere bode uživala pri njem. Celo zakon ji je obetal, dasi se niti ni mogoče poročiti z njo kot častnik, tudi če bi bil imel namen in voljo.

Teh nepremagljivih zaprek Mara seveda ni poznala; saj so se turški častniki, kateri so bili pred avstrijsko zapremo v Bosni, ženili, kakor jim je bilo drago; nihče jih ni vprašal, imajo-li položiti varščino, niti je kdo zahteval, da mora biti častnikova žena enakega ali vsaj primernege rodu in stanu. Zato je Alfred Maro lahko pregovoril in uveril, da ima trden namen si jo vzeti za ženo. Zato pa ji je pripovedoval, da mu treba za poroko Bog ve kakšnih pisem, katera hodijo dolga pota v oddaljeno domovino in se še počasnejše vračajo.

Pri vsem tem pa, da mu je trdno verjela, se je vendar ustavljala preseliti se v njegov dom, dokler je ni pripravila srdita razburjenost do usodnega koraka.

(Dalje prihodnjič.)

L I S T E K.

»Zgodovina slovenskega slovstva« III. Gospod Vidic, ocenjujoč v V. zv. »Ljublj. Zv.« mojo knjigo, je prišel do zaključka, 1) da se moje stališče glede zahtev slovstvene zgodovine ne more odobravati, in 2) da sem v predgovoru III. zv. napadel rajnega dr. Oblaka; ako priznam to, mi ponuja: »Clara pacta, boni amici«.

Dasi sem zelo naklonjen prijateljskim odnošajem, posebno med književniki slovenskimi, sem v tej stvari vendar drugih misli. V istini sem preštudiral mnogo takih knjig drugih narodov, predno sem začel spisovati svojo knjigo. Dobro poznam za indijsko slovstveno zgodovino Alb. Weberja, za grško Bernhardyja, za latinsko Teuffla, za nemško so mi znane osnove takih knjig, ki so pisane z različnih stališč, n. pr. slovstvena zgodovina Kurzova, Kobersteinova, Gervinusova, Leixnerjeva, Schererjeva (tako je pisati ime slavnega germanista W. Schererja, a ne Scherrer!); za slovansko slovstvo sploh sem proučil Pypina in Šafařika, za rusko Reinholda in Kirchnerja,¹⁾ za francosko Plötza.

Ko mi je sl. odbor »Slovenske Matice« naznanil, da je načelno sprejet moj rokopis, mi je naložil, naj se ravnam glede osnove kolikor možno po

¹⁾ Tudi mi je znana Kirchnerjeva knjiga »Gründdeutschland«, Wien 1893.

Mara Rendića.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

(Dalje.)

V.

Govorica, ki se je bila med občino razširila, je prišla končno tudi mojstru Nikoli do ušes. Čeprav ni bil pobožnjak, se je vendar zgrozil, ko so mu brbljave sosede jele pripovedovati v mnogo povečani meri o soblazni, katero provzročuje Marino občevanje s tujim častnikom. Zmajevale so z glavami, obračale oči in si trkale na prsi, a ne da bi rekle: »Gospod, usmili se nas grešnikov«, nego mislile so in govorile, kakor farizej, ki je dejal: »Hvala Bogu, da jaz nisem takšen.«

Sklenil je torej Nikola, da Maro trdo prime ter z grožnjami na pravi pot pripravi. Da bi to toliko hrabrejše in krepkejše dovršil, je smatral za potrebno, da si najprej napije pravega poguma in zgovornosti. Toda kakor je bil prekoračil pravo mejo v pijači, tako je imelo tudi njegovo razgrajanje in psovanje baš nasproten učinek. Očital ji je vse resnične in neresnične napake ter dajal njej in njenemu izvoljencu najsrამotnejša imena.

Mara, od prirode samoglava, mu je jela odgovarjati in tudi ni ščedila starca, tako da je le-ta zatulil od jeze in hotel dekle zgrabiti ter je udariti. Ker so mu od pijanosti noge omahovale, se ga je Mara lahko ubranila ter ga krepko od sebe sunila, tako da je telebnil na tla. Tedaj pa je zgrabil nož, kakršen rabi opančarjem za prirezavanje usnja, ter se je zagnal za Maro, ki mu je jedva utekla v svojo sobico, katero je zapahnila; tako se je rešila zdivjanega starca, ki je še dolgo pred vrati rogovilil, proklinjal ter se grozil, da so prihajali sosede gledat, kaj se pri opančarju godi. —

Že preje se je čutila Mara pravo robkinjo v hiši Nikole Vukovića, po tem dogodku pa je prišla do sklepa, da v tej hiši ne more več ostati.

Ko je čutila, da se je starec umiril in legel spat, je jela zbirati svoje stvari, katerih pač ni bilo mnogo, ter jih zvezala v culo. Potem je sedla oblečena na minder in premišljevala o svoji usodi.

Najrazličnejše misli so se ji podile po duši. Sram in kes sta ji osvajala dušo, ali slednjič je vendar premagala jeza in strast, tako da je bil njen sklep neomajen — da se jutri preseli k Alfredu.

Ko je od trudnosti zaspala, so jo motile neugodne sanje, tako da se je mnogokrat prebudila.

Brž ko je drugo jutro zora pozlatila vrhove gora, je skočila na noge, pazno poslušala, je-li vse mirno, in ko se je osvedočila, da Nikola še ni pokoncu, je zgrabila svojo culo in zapustila hišo. Bežala je, kakor da ji gori za hrbtom, a kam naj bi šla tako rano, tega ni vedela.

Ulice so bile še prazne, le redko kje se je prikazala kaka človeška postava, čeprav se je čulo iz hiš na cesto, da ljudje že vstajajo; kajti mujezini so bili že odmolili svojo sabaho.¹⁾

Tako zgodaj ni mogla iti k Alfredu, ker so bila hišna vrata še zaprta, in ker se gotovo še ni bil prebudil. Da ne bi po ulicah tavalala, je šla za Terzijsko ulico na hrib in tamkaj je sedla daleč od mesta ob potu na tla, podprla roko z dlanmi in premišljaje pričakovala ure, da bode smela stopiti v stan Alfredov.

Ko se ji je zazdelo, da je prišla prava ura, ob kateri je navadno prihajala na Alfredov dom, se je napotila tjakaj.

Srce ji je pač glasno utripalo, ko se je bližala hiši. Dvakrat, trikrat je zaustavila nogo, neodločna, ne bi li morda vendar bolje bilo se vrniti; a naposled je pospešila korake in v hitnji je sklenila, da noče na nič misliti, dokler ne izjavi v stanu Alfredovem, čemu je danes prišla s culo pod pazduho.

Ko je potrkala na vrata, jih je Alfred, začuvši nje glas, odprl, a začudil se je nemalo, da prihaja tako rano, tako utrujena in s culo.

»Evo me sedaj pri tebi, da te več ne zapustim« je dejala Mara.

»A, to je lepo, da si se naposled odvažila ter ustregla moji želji. Daj, da te pritisnem na srce in poljubim!«

Mara je jela pripovedovati včerajšnji dogodek, ki je bil povod, da je ostavila svojega rednika. Povedala je pa tudi, kaj je o tej priliki zvedela o sebi in o svojem razmerju do Alfreda. Ko je pripovedovala sramoto, katero si je pri svojih sovernikih nakopala s svojim draganjem z ino vernim častnikom, in ko se je z nova zavedala, kako je s svojim odlokom le še bolj učvrstila prezirno mnenje, so jo polile obile solze, katerih dolgo ni mogla ustaviti.

Alfred je bil v največji nepriliki zaradi tega plačljivega prizora, ki mu ni bil nič kaj po volji. Ali ker je bil sam provzročitelj njegov, in ker je bil njemu v prilog, je zbral vso svojo zgovorniško in diplomatiško veščino, in z njo je res naposled uspel tako, da je bila Mara

¹⁾ jutranjo molitev.

preverjena, da sme imeti mirno vest zaradi dosedanjega vedenja in dobro nadejo za bodočnost.

Zmenila sta se, kako naj si Mara takoj začasno uredi drugo sobo, dokler ne pribavi Alfred potrebnega pohištva. Alfred je šel potem po svojih poslih.

Pri kosilu v »Orientu« je izjavil svojim tovarišem, da se kani odslej hraniti doma, ker mu je baje gostilnica preveč od rok, in ker želi popoldne malo počivati, po večerji pa da hoče zaradi nujnih študij ostajati doma, ker se hoče izobraziti za intendantnega častnika. Zato mu bode nosila služkinja hrano na dom.

Njegovi drugi so se muzali, nekateri tudi glasno smejali, ko se je Alfred tako od njih družbe poslavljal. Saj se je govorica o Alfredovem ljubkovanju s prosto domačinko tem laglje razširila tudi v njih krogih, ker je mnogo redkeje zahajal popoldne v njih družbo v kavarno, kjer je bil poprej točen gost in igralec na biljaru.

Alfred se je delal, kakor bi bila ta njegova nova uredba kaj čisto navadnega, in znal se je prav vešče hliniti, a tovariši so prav dobro vedeli, kako je stvar.

* * *

Takoj, ko so se popoldne otvorile prodajalnice, je nabavil Alfred pri trgovcu, ki je kupčeval s pohištvom, nekaj nujno potrebnih kosov pohištva, prtenine in drobnih stvari. Mnogo ni bilo treba. Mara ni bila razvajena dama; kar pa bi bilo še treba, se nabavi lahko s časom. Najznamenitejša stvar je bila prilično veliko ogledalo, katero se je namestilo v sobi Marini.

Ker je Alfred slutil, da preselitev Marina ne bode ostala brez posledic, je bila njegova nujna skrb, da jo pouči, kako se ima vesti, ako bi prišlo do kakega izpraševanja. Njegova slutnja se je tudi izpolnila.

Solnce je bilo tisti dan, ko je Mara zapustila hišo Nikolino, že visoko na nebu, ko se je stari opančar iz svojega sna prebudil. Ko se je pripravil na delo in ob enem jel zbirati spomine poprejšnjega dne, je dejal sam pri sebi: »Malo trdo sem jo prijel, a upam, da bode moje postopanje imelo tem boljši uspeh. Zdaj nočem na novo začeti; po kosilu bodem pa nadaljeval včerajšnjo preiskavo.«

Tako je krpal par opankov in čakal, kdaj se prikaže Mara. Čudno se mu je zdelo, da je bilo v hiši vse tako mirno. Nobene stopinje ni čul. Mislil je, da si Mara ne upa iz svoje sobe. Stopi torej v vežo in trka na vrata Marine sobe. Zastonj. Nihče se mu ne oglasi, tako da se vrne k svojemu poslu, ne vedoč, pri čem da je.

Počaka poldneva; želodec mu glasno govori, da je doba kosila. A Mare le ni s kosilom. Stopi zopet v vežo in vidi, da je ognjišče brez ognja, da torej zastoj čaka kosila. Ni mu preostajalo drugo, nego da je preklinjaje odšel na čaršijo v aščinico ¹⁾ in si tamkaj kupil kosilo za one pare, kar mu jih je ostalo od včerajšnjega popivanja v mehani.

Popoldne se je vrnil domov; še vedno ni bilo Mare. Vrnila se tudi pod večer ni. Jele so ga obhajati skrbi, kam da je izginila.

Drugo jutro mu ni dalo miru in šel je k sosedom ter jim tožil, da je izginila Mara. Kaj je bilo vzrok, da je izginila, to je bilo pač vsem jasno, a kam da bi bila šla, o tem so ugibali različno in izjavljali najrazličnejše misli. Naposled so se zedinili, da naj gre Nikola na beledijo ²⁾, in da naj tamkaj odkrije svoje jade, ako se Mara ne bi nocoj povrnila.

Tako je Nikola tudi storil. Ko je tudi drugi dan ni bilo domov, se je napotil Nikola na beledijo, ki tako ni bila daleč od njegove hiše. Ker je mnogo prerano prišel, je čakal potrpežljivo najmanj dve uri, dokler so jeli prihajati gospodje uradniki. Ali predno so se pripravili uradovanju, in predno so mu dopovedali, da ta stvar ne spada v njih področje, je pretekla dobra ura. Napotili so ga končno na policijsko ravnateljstvo.

Najpreje je pandurjem pripovedal vso grozovito dogodbo, kako je zagonetno izginila rejenka, katero je tako ljubil in čuval kakor zenico v svojem očesu. Potem so ga privedli pred uradnika, kateremu je na dolgo in široko razložil svoje jade, a ta ga ni dobro umel, ker ni bil jeziku večšč, tako da je moral podvornik izjave opančarjeve nemški tolmačiti. Dejali so mu, da ga bodo že poklicali.

Kam da je ptica iz svoje kletke pobegnila, to je policija kmalu zvedela. Pozvali so Alfreda pred-se ter ga vprašali zaradi dekleta, ki je zdaj v njegovem stanovanju.

Nikola je bil zamolčal, da je Mari grozil z nožem, ter je izrekel sumnjo, da jo je morebiti častnik siloma zvedel z njegovega doma.

Alfred se je čisto lahko opravičil. Dejal je, da je Mara res k njemu prišla kot služkinja, a svojevoljno; o sili ali zvijači da ni govora. To je potrdila tudi Mara, ki je bila za njim izprašana, ter je navedla kot vzrok svojega bega surovo postopanje svojega rednika, kar so morali naposled priznati tudi svedoki, ki so poznali Nikolo kot razgrajča, kadar je bil napit. Kake posebne pravice do dekleta tudi

¹⁾ prodajalnice gotovih toplih jedil.

²⁾ mestni magistrat.

ni mogel dokazati, ker ni bil niti sorodnik njen, niti zakonito postavljen skrbnik, niti kak dobrotnik; saj se je pokazalo, da je bila Mara pri njem bolj služkinja, nego-li domače dete.

Pri policiji torej ni Nikola s svojimi svetovalci in pomagači nič opravil. Sklenili so torej vsi skupaj, da Maro zatožijo pri pravoslavni konsistoriji, ne bi li jo ona spravila na pravi pot. Takoj je odšel Nikola v duhovniško pisarnico in tamkaj razložil svojo tožbo, o kateri je bil sicer tudi že ovedelo duhovništvo.

Stari opančar je dolgo krožil po ulicah, ki so v bližini stare pravoslavne cerkve in onega prostranega poslopja, v katerem so namoščeni mitropolit in nekateri drugi duhovniki, šole in pisarnice pravoslavne cerkvene občine. Vsa poslopja in cerkev obdaja precej visok zid, ki je imel baje čuvati sveta mesta pred možnimi napadi obstne Turadi. Nekoliko ga je zadržavala prirodna neugodnost, ki se polasti človeka, kadar mora starešinam razlagati neprijetne stvari, nekoliko ga je pa vznemirjala tudi slaba vest, da je bil kolikor toliko sam kriv Marine zablode. Čutil je, da se stvar ne bode zvršila brez lastnih neprijetnosti.

Nazadnje se je vendar osrčil in poiskal najpreje cerkovnika ter ga vprašal za svet, kako naj se bliža duhovni gosposki. Ta ga je potolažil, da naj le gre k protosinkelu Pahomiju, ki je blag mož in ga gotovo prijazno sprejme.

Nikola se odkašljeje pred vrati, dokler se sama ne odpro in ga ne pozove otec Pahomije, naj vstopi, ako želi z njim govoriti. To je ohrabilo Nikolo, tako da je jel zgovorno pripovedovati kako ga je ostavila Mara; seveda je pozabil povedati, kako je z njo postopal in ji tako pokazal pot do osvoboditve.

Ko je prechal, ga je ogovoril o. Pahomije — rodom Grk, ki pa je služboval že mnogo let med Srbi — mirno in s besedami tako v srce segajočimi, da je bil Nikola ves skrušen, ko mu je duhovnik očital neredno življenje in pijančevanje, kako je trpel pohode častnikov, ko je pač moral spoznati, da ne veljajo njemu, nego rejenki, kako ji je dovolil zahajati k njemu na stanovanje, kako se je torej pregrešil s tem, da ni po svoji dolžnosti pazil na dekle itd.

Ko je odšel Nikola od čestitljivega otca, je čutil v srcu tako globoko kesanje, da je trdno sklenil, svoje življenje poboljšati ter se ravnati po naukih duhovnikovih. Kako dolgo se je teh sklepov držal, nočemo tukaj omenjati.

Morebiti bi bil otec Pahomije enak uspeh dosegel pri Mari, ako bi jo bil on izpraševal ter z lepa posvaril in poučil ter ji odkril

brezno, na katerega rob je bila stopila. Žal, da ni njega doletela naloga govoriti z Maro. — Kakor je bila njegova dolžnost, je vso stvar naznanil ‚preosveštenemu mitropolitu‘, ki je bil mnogo mlajši, a tudi mnogo osornejši in manj potrpežljiv. Ta je sklenil, da bode sam govoril z Maro; zatorej je poslal diakona Veselina k njej, da ji poroči, naj pride ta in ta dan k mitropolitu, ki se ima o važnih stvareh z njo pogovoriti.

Alfreda tedaj ni bilo doma; ko je zvečer domov prišel, mu je povedala Mara, da jo pozivlje mitropolit pred-se, in da si lahko misli, kaj da bode predmet njegovih pogovorov. Vprašala je tudi Alfreda, kaj misli, da naj stori; naj se li odzove pozivu duhovnikovemu, in kako naj se brani.

Ta stvar ni bila Alfredu prav nič prijetna. Dosti sitno mu je že bilo, da se je policija mešala v te posle, in da se je komaj izkopal iz pretečih nepogodnosti, ker sta se znala on in Mara vešče izviti. Ali tu je bila druga stvar. Policiji je bilo malo mar, ako se je Mara svojevolsjno izročila nevarnosti; pričakovati pa je bilo, da duhovska oblast upotrebi vsa sredstva, da očuva pravoslavno dušo, kateri je nastavljal krivovernik past in jo tudi že ujel.

Ker je Alfred slutil, da bi se mitropolit obrnil do svetske gosposke, ako Mara ne bi bila poslušna njegovemu pozivu, ji je svetoval, naj gre to grenko pot, a zaklinjal jo je, naj se ne da pregovoriti, nego naj mu ostane zvesta, sam pa se je rotil, da jo poroči in osreči.

Ob določenem dnevu in ob določeni uri je res šla Mara v novi obleki, katero ji je bil kupil Alfred, k mitropolitu; le-ta jo je sprejel z mrzlim pogledom in ji takoj neprijazno dejal:

»Ti si se torej obesila onemu tujcu na vrat in pogazila dekliški stid, ostavivši hišo svojega rednika. Zakaj si pobegnila redniku, ki ti je namesto očeta?«

»Pravi oče je to, ki postopa surovo z menoj in me pretepa ter mi preti z nožem! Kaj sem li hotela čakati, da me res ubije?«

»Ako si morala bežati, zakaj se nisi uklonila v hišo svojih sosedov?«

»Ali k onim, ki se za-me niso nikdar brigali, nego me vedno prezirali! Zakaj se ne bi zatekla k onemu, ki me ljubi, in ki me hoče ščititi?«

»Tako, on te ljubi? Kdo ti je pa to dejal?«

»Kdo? On sam!«

»Ha, ti se pač varaš, ako misliš, da je resnica, kar ti on govori. Ti misliš, da te ljubi, a on te samo upropasti, potem pa zapusti.«

»Zakaj neki mu ne bi verjela! Ali ne postopa vedno ljubeznivo z menoj? Ali mi ni odkril, da me ljubi, in s čini dokazal, da je to istina? On je mene in mojega bivšega rednika podpiral v siromaštvu, on mi je dal tudi zaklonišča v moji nevolji, on mi je obljubil, da me bode venčal, brž ko mu dojdejo potrebna pisma; dotlej pa me ima pod streho, me hrani in oblači.«

»Da, vidim, da te oblači! Slekla si ponižno domačo obleko, ter se zavila v švabske haljine, da se gizdaš v njih. Sram te bodi!«

»Zakaj bi bilo baš mene sram; saj se tudi druge Srbkinje odevajo v švabska odela, o onim ne štejete tega v zlo, menda, ker so bogate!«

»A one so ostale Srbkinje in se ne pečajo s krivovernimi tujci.«

»Eh, učila sem se, da so vsi moji bližnjiki. Zakaj ne bi bil tudi ta Švaba moj bližnjik. Kaj ni kristjan tudi on?«

Taki rezki odgovori so razljutili mitropolita, ki je že komaj jezo zadržaval, tako, da se je jezno zadril nad njo; a pravega razloga, s katerim bi podrli trditve Marine, ni našel. Osorno postopanje mitropolitovo je še bolj ogorčilo Maro, ki je bila sploh trmaste naravi; tako jo je moral duhovnik končno odpustiti, ne da bi bil uspel v svojem trudu.

Zato pa se je maščeval prihodnjo nedeljo, kar pa Mari ni nahudilo, ker o tej osveti niti zvedela ni. Ko je bila namreč v nedeljo v veliki cerkvi liturgija končana, se je zgodilo nekaj neobičajnega; sam mitropolit je stopil na propovednico in v ognjevitem govoru priporočal svojim vernikom, naj ostanejo verni srbstvu in pravoslavju.

Govoril je o dolžnostih, katere ima pravoslavni Srbin do vere in naroda. Potem je prešel na dogodek, da je pravoslavno dekle šlo za krivovernim tujcem, in končno je pozval vernike, naj se čuvajo tujcev, ker so srbski veri in kreposti nevarni, tudi ako ne bi bili mnogi med njimi volkovi v ovčjih kožah. Posebno je svaril vernike, naj se ne može in ne ženijo s pridošlimi tujci.

Ta govor je napravil velik vtisk, ne samo na domačine, ki so bili že itak nepoverljivi proti tujcem, sedaj pa so se celo jeli umikati njih društvu — nego tudi na pridošle Avstrijce, ki so hoteli baš domačine primamiti v svoje društvo.

Provzročitelja te razburjenosti pa, Alfred in Mara, se nista brigala za to stvar nič, in tudi ostali ljudje so kmalu pozabili mitropolitov govor in njegovo svarilo in soblazni vzrok, ki je bil povod tej pridigi.

(Dalje prihodnjič.)

Mara Rendića.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

(Dalje.)

VI.

Mara je bila odslej na pol žena, na pol služkinja Alfredova. Kakor preje, tako je tudi sedaj pospravljala sobi, prinašala vodo z bližnje česme¹⁾, čistila obleko; kuhala pa ni doma, ker Alfred menda ni posebnega uverjenja imel o kuharski veščini njeni. Ne daleč od njičnega stanovanja je imel Čeh Puhlik svojo gostilnico. Od tod je prinašala Savka, stara ženica, katero je bil Alfred najel kot poslužnico, obema kosilo in večerjo. Zajutrkoval pa je Alfred kakor preje v kavarni, Mara pa je sebi pržila kavo doma.

Kakor smo že omenili, jo je opravil Alfred po evropski šegi, samo klobuka si ni hotela na noben način posaditi na glavo, nego je hotela ostati verna svojemu fesu. Ali ker je bilo Alfredu do tega, da se povsem loči od domačih navad in domače šege, jo je pregovoril, da je pokrivala glavo s svileno ruto, kadar je šla z njim z doma, kar se je itak redkokdaj zgodilo.

Kadar Alfred ni imel službe, je bil večinoma doma pri Mari ter ji je čas kratil z razgovori in milovanjem; saj časa ji je preostajalo dosti, ker je bila navajena zgodaj vstajati in urno delati; kadar je dovršila svoj posel, se je lotila kakšnega ročnega dela in prepevajoč ali pa premišljajoč čakala, dokler je bilo čas prinesiti kosilo. Po kosilu pa sta navadno kramljala, sedeč pri kavi, katero je Mara sama pripravila.

Tako je tekel Mari čas srečno in brezskrbno, ker so bile nje želje oskromne, in ker ji je vera v Alfredovo ljubezen sladila življenje.

Proti večeru je odhajal Alfred na šetnjo in včasih je povedel tudi Maro s seboj; vendar jo je vodil po takih samotnih krajih, da ju je redkokdaj srečal kak priseljenec iz uradniškega stanu ali celo kak častnik; navadno so ju srečavali muhamedovci ali pa krščanski seljaki, katerim sta bila oba neznana, in ki se za tujce niso prav nič brigali. Kadar je Alfreda zadržavala kaka okolnost, da je moral ostaviti Maro samo, je zahajala le-ta ali h gazdarici židinjki, kateri se ni prav

¹⁾ vodnjaka

nič čuden zdel ta nezakonski brak, ali pa je sedela ob lepem vremenu na prijaznem vrtu pod kakim senčnatim drevesom. Zlasti ob nedeljah in praznikih, ko je svet vrvel po ulicah in po teferičih¹⁾, ali pa na vratih motril mimo idoče, je odhajal Alfred sam z doma, ker se ni hotel svetu kazati z Maro.

Alfred se je vedel proti Mari jako ljubeznivo. Njena naivna vdanost in njena lepota sta ga bili tako obvezeli, da se je v resnici zaljubil vanjo. Vsako željo je uganil in izkušal ji ugoditi . . .

Ti medeni časi so trajali več mesecev. O bodočnosti si oba nista mnogo belila glave: Alfred, ker je bila glavna črta njegovega značaja lahkomišelnost in brezskrbnost, Mara, ker ji je bila urojena slepa vdanost v usodo, in ker je bila trdno prepričana, da je Alfredova zvestoba neomajna.

Toda pomalo je Alfred spoznaval in se zavedal, da prihaja Mari nasproti od dne do dne ravnodušnejši. Kar mu je bilo s početka nezavestno, to je jel sedaj sam čutiti in naposled tolmačiti in opravičevati. Njegovi pozdravi, njegovo milovanje je postajalo od dne do dne hladnejše; svoj prosti čas ni več prebival v Marini družbi; jel je zopet zahajati v kavarno ter ubijati dolg čas z igro na biljardu. Skoro je izostajal tudi zvečer ter zahajal v družbo prejšnjih prijateljev v gostilnico ter se v pozni noči vračal domov.

Mara, katera se je bila navadila, se brezmejno pokoriti Alfredu vzpričo svoje vdanosti do ljubimca, s početka niti opazila ni, da jo Alfred zanemarja. Zdelo se ji je, da je vse, kar Alfred dela, prav in dobro utemeljeno. Ako je odhajal popoldne, in ako ga zvečer ni bilo doma, je mislila, da ga zadržujejo važni posli, in niti na um ji ni prihajalo, da bi ga bila vprašala, zakaj pogosteje odhaja iz hiše.

Toda ženski pronicavosti pravi povod odhajanja in izostajanja vendar ni mogel dolgo skriven ostati, posebno ker je prihajalo milovanje Alfredovo od dne do dne hladnejše, njegovo postopanje z njo osornejše. Toda še ni mogla spoznati pravega vzroka, zakaj jo ostavlja. Mislila je, da je Alfreda sama užalila s kakim svojim činom ali z besedo, ki je baje izviralala iz nje društvene nespretnosti.

Da ne bi dala Alfredu ni najmanjšega povoda do slabe volje, je napeto pazila na vsako najmanjšo kretnjo, na vsaki tren očesa, da bi čitala v njem njegove želje, vsako besedo je natančno pretehtala, predno jo je izgovorila; trudila se je očitvidno, da bi tudi v najmanjši stvarci ugodila svojemu miljenku.

¹⁾ izletih na deželo.

Zastonj! Alfred sicer ni imel res ni najmanjšega povoda, da bi bil ohlajal svojo nevoljo nad njo, ali prejšnje ljubavi in prijaznosti ni bilo, in ako se je kdaj izkazal bolj mehkega, se mu je videlo, da je ta prijaznost precej prisiljena.

Končno se je Mara osokolila in je vprašala Alfreda, kaj mu je, da je včasih tako slabe volje.

»Meni? Nič!« odgovori Alfred, »sicer pa sem tak, kakršen sem bil popreje.«

»Ne, Alfred,« reče Mara. »Ti nisi takšen, kakršen si bil popreje. Ali ne veš, kako si popreje želel vedno biti v moji bližini, kako si me ljubil in miloval?«

»Kaj sedaj morda nisem prijazen? Ali sem ti kdaj kaj žalega storil?«

»Nisi, Bog ve, da ne, ali prejšnje srčne ljubezni vendar več ni med nama. Ti si postal hladen!«

»Ali za Boga, hočeš-li, da bi vedno bil pri tebi, da bi te vedno poljuboval in ti sladke besede govoril? Ali naj vedno doma tičim?«

»Ah, ni govora o tem, da bi se vedno z menoj pečal. Toda ti me povsem zanemarjaš. Koliko časa je to, da vselej zvečer prihajaš šele pozno domov? Kdaj si šel z menoj poslednjič na šetnjo, tega že več ne pomnim. In sladke besede in poljubi? Postali so že redkejši nego bele vrane!«

»Ti me vedno mučiš s svojim ljubosumnim očitanjem tako, da mi ni prestajati v tvoji bližini! Sedaj veš, zakaj te ostavljam tudi sedaj!« To rekši, zgrabi Alfred svojo kapo in krene skozi vrata na polje.

V nemo žalost zatopljena, je gledala Mara za njim. Ko pa so se vrata zaprla za njim ter je čula, da so tudi vrata na dvorišču zakripala, in da je v resnici odšel jezen, tedaj se ji je ulil potok solz po licu, ki ji je olajšal tesnobo srca. Ostala pa je ost v njem, ki ji je provzročala skelečo rano . . .

Taki prizori so se vršili pogosto, njih posledica pa je bila, da je postajal prepad, ki se je odprl med njima, vedno širji.

Vendar je včasih Alfreda zapekla vest, ko se je domislil svojega osornega ravnanja z njo in njene neizpremenjene vdanosti. Ob taki priliki se je silil biti prav prijazen. Iznenadejal jo je ob taki priliki s kakim darilcem, bodi si s kakim sadom ali z lépo cvetico ali z malim ukrasom. Vselej je dosegel zaželjeni uspeh. Mara je videla v takih malenkostnih darilih znak Alfredove ljubezni in sprejemala jih je z ra-

dostnim vzhičenjem. Ob takih prilikah se je zdelo, da se je povrnila prvotna svežost vzajemne ljubezni . . .

Nekega dne je bil Alfred prijazen, kakor že dolgo ni bil. Dan popreje se je bil nekaj spril s svojimi pivskimi tovariši, ki so med razgovorom večkrat merili na njegov odnošaj do Mare, tako da od njih sicer ni mogel zahtevati zadostila, vendar pa toliko jasno, da je on čutil ost njih dovtipov. To ga je napotilo, da je ostal doma, in da je ves dan kazal izredno prijaznost proti Mari.

Pri večerji in po večerji sta imela živahen razgovor, ki se je pletel okoli njiju odnošajev. Alfred je obetal zlate gradove in Maro ognjevitno uverjal svoje neomajne ljubezni. Mara, ki je v svojih samotnih urah mnogokrat premišljevala, česa je smela od Alfreda pričakovati in se nadejati, in koliko se ji je uresničilo, je opomnila, da je njiju odnošaj pred Bogom in svetom nepotrjen, in vprašala ga je, kdaj vendar prenehajo one zapreke, ki mu branijo, da je ne povede pred oltar in ne posveti njiju zveze.

To vprašanje je uničilo vso dobro voljo Alfredovo, ker ni vedel kaj primernegea odgovoriti. Kadarkoli je govor nanesel na to vprašanje, je imel sicer Alfred kak bolj ali manj spreten izgovor pri roki, ali končno je pošla tudi njemu zaloga priličnih pretvez, ki so prikrivale prave vzroke, a Mari dajale novo upanje. Ker sedaj ni vedel kaj povedati, kar bi bilo razložilo njegovo obotavljanje, je hotel razgovor kar na drug predmet obrniti ter je dejal nekoliko nevoljno:

»Pastiva to stvar in razgovarjavja se o važnejših in prijetnejših stvareh!« —

To je Maro osupilo. Zbudila se je v njej kar na mah neka energija, ki jo je izpodbujala, da pride stvari do dna. Torej ni hotela popustiti predmeta, nego je odgovorila:

»Ne tako, dragi moj! Za-me je to važna stvar, da je nima važnejše, in prijetna ali neprijetna, da je ni prijetnejše ali neprijetnejše, kakor se reši!«

»Ali saj sem ti že tolikrat povedal vse razloge, ki mi branijo, da doslej še nisem izvedel tvoje želje.«

»Baš ker si mi že tolikokrat vse te razloge navedel, jih poznam, a tudi vem, da so bolj ali manj same pretveze, katerih ne bi bilo treba, ako bi imel nekoliko več resne volje!«

»Saj vendar veš, da nimam potrebnih pisem!«

»Vem; ali vem tudi to, da bi si jih bil že davno lahko pre-skrbel. Glej komšiniča ¹⁾ Savka, ki posluhuje sodnega svetovalca, ki

¹⁾ sosedinja

stanuje nad nami, in čigar hči se vdaja za nekega činovnika, mi je pripovedovala, da so v treh tednih iz Švabske dobili vse potrebne spise, a to ji je pravila gospa sama!«

»Jaz ti pa velim, da jih še nisem dobil. Sicer pa tudi veš, da mi brani moja rodovina, in jaz se ji moram uklanjati, ker pričakujem od njih bogate dedščine.« —

»Ali niso tudi meni branili moji zemljaki, in vendar se nisem obotavljala ter sem se tebi prodala. Kaj pa ti je treba čakati dedščine? Kaj nimaš zadosti sredstev, da živiva ob njih brez skrbi? Ali hočeš čakati, dokler ti umro tvoji rojaki, a meni ne izpolniš, kar si obetal?«

»Ne, ker ako bi te venčal in javno spoznal za svojo soprogo, bi moral položiti velike novce, katerih nimam jaz in, kakor veš, tudi ti ne!«

»Čemu ti je treba polagati novce?«

»Tega ti jaz ne morem na široko razkladati. Toda tako je, to mi lahko verjameš!« odvrne prav nevoljno Alfred.

To si si izmislil, da me lahko še dalje varaš! Zakaj mi pa nisi preje nikdar zinil o tem!«

Alfred ni vedel kaj odgovoriti. Bil je v veliki zadregi, ker zdaj bi bil moral z resnico na dan. A ker mu je bilo mučno, je iskal prilike, da izbegne prizoru, v katerem bi bil moral priznati svojo prevaro; zatorej se je jezno razkoračil, kakor da bi se bila njemu krivica zgodila. Jel je kričati nad Maro, ki se je seveda tudi razgrela in mu očitala grenke resnice, in konec tega prizora je bil, da je Alfred zaloputnil vrata za seboj, in da ga celo noč ni bilo domov; Mara pa je imela celo noč, ko jo je mučilo brezsanje, priliko premišljevat, kako je pravzaprav z njo.

Nevihta je minila, a bračno nebo se ni izjasnilo. Črni oblaki so se vlekli, in bilo se je bati, da pride do še opasnejše hude ure.

Mari so se naposled jele oči odpirati, in počasi je spoznavala, da je postala žrtva brezdušnega zapeljivca. Točila je bridke solze ter se kesala svoje nepremišljenosti in trme, ko je gledala prepad, ki se je odprl pred njo, a nazaj ni mogla. V svojem obupu pa se je lovila za vsako slamico, in iskrico nadeje je polagala v tajno, katero je hotela o prvi priliki razodeti Alfredu.

Alfred sam pa se je zavedal svojega neznosnega položaja. Ljubzen in vdanost hliniti se je bil že odvadil. A tudi lažne malomarnosti ni mogel več kazati. Vedel je, da ga je Mara spoznala, in

mučno mu je bilo ji gledati naravnost v obraz. Zatorej se je kar najmanje mogoče doma mudil ter ogibal obširnih razgovorov.

Začel se je tudi resno baviti z mislijo, kako bi se mogel otresti Mare. Namenjen pa je bil samo na prijateljsko razrušiti vez, katera ju je spajala. Večkrat že je bil storil trden sklep, da ji hoče odkriti, kako je moralno in materijalno nemožna zveza, katere se nadeja Mara, in kako tudi dosedanji odnošaj med njima ne more ostati trajen. Ali vselej mu je beseda obtičala v grlu, kadar je hotel oživotvoriti svoj sklep.

Popolnoma pa ga je zbegala novica, katero je zvedel od Mare, in od katere je le-ta pričakovala, da bode ugodno vplivala na končno rešitev njiju razmerja, kakršno si je ona želela. Odkrila mu je tajno, toda učinek ni bil tak, kakršnega je pričakovala. Alfreda je ob tej novici izpreletel zdaj mraz, zdaj mu je udarila kri v lice. Na obrazu mu ni bilo čitati onega veselja, katero čutijo zakonski možje ob takih prilikah, pač pa se je prisiljeno namrgodil in z zategnjenim »tako?« vzel na znanje neprijetno vest.

Ta vest mu je odslej neprenehoma vrtala mozeg. Čeprav je bil inace brezvesten in lahkomiseln, mu je zadavala vendar mnogo skrbi, in vedno je premišljeval, kako bi se rešil iz zadrege, v katero je spravil sebe in Maro. Prihajale so mu na misel najhujšobnejše nakane in načrti; seveda mu je treznejše premišljevanje iz glave izbilo te hude osnove.

Proti Mari se je vedel še dosti obzirno baš zaradi tega, ker sam ni vedel, kaj mu je storiti. Mara se je mirno in zaupno pripravljala na pričakovani dogodek. Alfred ji je v vseh stvareh pritrjeval. Tako se je v njej utrdila misel, da se vse izide po njeni želji, in ni Alfreda nadlegovala z vprašanjem o venčanju, ki je že večkrat bilo vzrok burnim prizorom. Saj pa tudi ni slutila, kake nakane kuha v srcu Alfred, nakane, ki so jo imele podreti na tla . . .

Končno si je bil namreč sestavil načrt, da se je iznebi, ne da bi mu mogla delati neprilicnih prizorov, česar se je po pravici bal. V tem sklepu ga je potrdil tudi migljaj, ki ga je dobil od svojega predstojnika, ki je s prekim očesom gledal soblazno zvezo, ki je bila na sramoto častniškemu činu Alfredovemu, v izpodtiko ožjemu društvu, kateremu je pripadal Alfred, še bolj pa širšemu občinstvu.

Dotični predstojnik mu je bil rekel, da bi bilo zanj najbolje, ako bi se nekako pobotal z Maro in prosil premešččenja. Ker že itak precej časa slušbuje v Bosni, in ker mu prošnja on sam toplo priporoči, ni dvombe, da se njegovi prošnji ustreže.

Ta nasvet je Alfredu jako ugajal. Kakor občni interesi včasih zahtevajo, da se nevrednež poviša, zato da se odstrani, tako je tudi njega čakalo kot plačilo za njegovo soblazno življenje premeščenje v domačo zemljo iz Sarajeva in Bosne sploh, ki je bila v oni dobi za častnike vendarle nekako prognanstvo. — Poprijel se je torej predstojnikovega nasveta in njegove ponudbe; vložil je prošnjo, v kateri je navedel kot vzrok, da prosi premestitve, slabo zdravje — čeprav je bil čvrst in zdrav kakor riba v vodi — kot drugi vzrok pa željo, da bi živel v bližini svojega starega očeta, čeprav ni bil nikdar posebno nežen sin proti roditelju. Sicer pa tudi predstojnik ni zamolčal pravega vzroka, zakaj želi on, da bi se premestil iz Bosne.

Da se mu ne bi bilo treba spuščati v neprijetna razpravljanja z Maro, si je izmislil poseben načrt, katerega je pospeševal neki zanj ugodni slučaj. Mara se je čutila nekako bolešno; seveda je bila ta bolehnost čisto naravna in ni mogla povzročiti nikakršne bojazni; a Alfred je to činjenico večje uporabil. Hlinil je velik nemir zaradi Marine slabosti, govoril o opasnosti, ki preti njej in bitju, katero ji živi pod srcem, ter jo pregovoril, naj odide na letovanje v Ilidže, ki so bile takrat še jako primitivno kopališče. Sveži zrak ji bode dobro storil, imela bode tudi več prilike, da se svobodno našeta i. t. d. — Lahko jo je bilo prepričati, in čeprav ni rada zapustila Alfreda, se je vendar sklonila njegovi želji, misleč, da s tem ugodi i Alfredu i sebi.

Alfred sam se je odpeljal v Ilidže, najel tamkaj stanovanje, prekrbel vse, kar je bilo potrebno za udobno življenje, in nekega dne se je preselila Mara tjakaj v spremstvu stare Savke, ki jo je imela dvoriti in ji biti na pomoč. Savka je bila tudi med tednom posredovalka med Maro in Alfredom; ona je namreč hodila iz Ilidž v Sarajevo po dvakrat na teden in prinašala pozdrave in poročila od enega k drugemu. — Včasih je prišel tudi Alfred v Ilidže, vendar jako poredko; izgovarjal se je, da ima mnogo in važnega posla, ki mu ne da iz mesta.

(Dalje prihodnjič.)

Tako.

Okrog vratu mi levo deni,
Z desnico se me tu okleni;
Zaupno vame vprî oko!
A tu na ustno mi rdeče
Pritišni svoje prav goreče!
Potem pa še . . . Nu še! . . . Tako . . .

P. Kocélj.

36*

Mara Rendića.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

(Dalje.)

VII.

To je trajalo dobra dva meseca. Nekega dne pride Savka zopet v mesto in poišče Alfredov stan. Toda njega ni našla doma, čeprav je bil inace ob tem času navadno tam in je vedel, da pride ta dan Savka. Pač pa jo je pričakovala židinja, pri kateri je Alfred stanoval, ter je povedala Stani, da je Alfred odšel nekamo v Švabsko, a da ga ne bode več nazaj; pred dvema dnevoma da sta prišla dva vojaka in sta odnesla vse, kar je bil Alfred imel izposojenega iz vojaških skladišč, naposled pa da sta odnesla še njegove kovčege. On sam da je prejšnji dan za rana z njo govoril, ji plačal naprej stanovanje za en mesec, ji naročil, da naj ključ odda Savki ter ji izroči pismo, katero je on ostavil za Maro.

Tako je bilo v resnici. Alfred je dobil obvestilo, da je premeščen v Przemisl v Galiciji, in da ima tjakaj ta in ta dan odriniti. Svoje posle je natihoma dokončal in natihoma Sarajevo ostavil. Ko je čula Savka to novico, je bil že preko meje bosenske ter je bil napravil veliko znamenje pozabljenja nad svojo zvezo z Maro, s katero je on igral tako podlo ulogo.

Savka je bila vsa preplašena, ko je čula besede, katere ji je govorila židinja. Osvedočila se je sama, da je ostalo sicer kuhinjsko orodje in nekaj pohištva, druge stvari pa, ki so bile ali izposojene, ali pa osebni imetek Alfredov, so bile izginile. Naposled so ji potrdili resnico ključi in pismo Alfredovo do Mare.

»Pa dotlej je torej došlo!« je zdihnila, prejemši izročene stvari. »Uboga Mara, uboga Mara!«

Židinja se ni dosti brigala za zdihljaje Savkine ter je odšla v svojo sobo. Savka pa se je kar najbrže napotila nazaj v Ilidže in pozabila zvršiti nekaj naročil, katera ji je bila dala Mara. Hitela je, da bi brzo obvestila Maro, a med potom se je večkrat ustavila in premišljevala, ne bi li bilo bolje prikriti Mari bridko novico.

Mara se je baš šetala po drevoredu, ki vodi za glavno cesto, ko je zagledala Savko. Zdelo se ji je čudno, da prihaja tako rano in tako pobita. Hitela ji je nasproti ter jo vprašala: »Kaj pa je tebi,

da si se vrnila preje nego obično?« V zadregi ji odgovori Savka: »Le pojdiva v hišo, da se tamkaj pomeniva.« Bala se je namreč, da bi moglo tako nepričakovano odkritje novíce njenemu zdravju škodovati.

»Si-li prinesla konca in svile za vezenje na djerdefu? ¹⁾«

»Nisem; pozabila sem v hitnji; sicer pa mislim, da se ti nekaj časa ne bode ljubilo se s tem delom pečati.«

»Kako vendar čudno govoriš! Ali mi ne prinašaš pozdravov od Alfreda? Ali kmalu pride v Ilidže?«

»Pozdravov ti ne nosim od njega, pač pa poročila, ki ti ne bodo ugodna. Tudi sam ne misli priti, pač pa ti pošlje pismo, in sumnjam, da ga ne bodeš čitala z veseljem.«

V tem sta bili prispeli v stan. Mari je močno bilo srce, ko je Slavka tako skrivnostno odgovarjala.

»Torej govori vendar, ako Boga znaš! S kako grozno novico prihajaš?«

Tedaj ji je začela Slavka obširno in natanko pripovedovati, kar je bila zvedela od židinje v Sarajevu. Med pripovedovanjem je bledela Mara bolj in bolj in se morala spustiti na stol, da ni omabnila ter se zgrudila na tla. Ko je Slavka zvršila svoje pripovedovanje, je vzkliknila Mara:

»To je laž, moj Alfred me ni zapustil, to je ali podla izmišljotina židinje, ali pa je nesporazumek. To ni mogoče! Mene da bi ostavil Alfred — on, ki mi je bil preje vedno tako vdan in ljubezniv, in kateremu sem bila baš zadnji čas milejša nego kdaj? Ne, to ni res!«

»Želela bi, da je tvoja prava, ali žal, da je preresnično, kar sem ti povedala. Saj ga ni bilo nikjer, in stanovanje je na pol izpraznjeno. Kar koli je bilo iz vojaškega skladišča in njegovih stvari, je izginilo. In ako ti ne zadostuje moje pripovedovanje, potem glej to pismo, ki ti gotovo vso stvar razjasni.«

»Daj mi to nesrečno pismo!« reče Mara in zgrabi list, odmota zavitek, toda ni ga znala čitati, ker je bilo pisano z latinico.

Savka pa se je domislila, da službuje v gostilnici neki sedemnajstletni dečko za hlapca, ki se je bil lani na sarajévski gimnaziji za silo naučil čitati in pisati, pa zaradi pomanjkanja dobre volje pri učenju mrtve latinščine in drugih nezanimivih predmetov ter zaradi kratenja prostosti, katero mu je rušila šolska disciplina, je kmalu pokazal hrbet učilišču, kamor ga je bil proti njegovi volji zvabil neki

¹⁾ okviru za vezenje.

vladni činovnik; saj takrat so nabirali dijake za gimnazijo, kakor nekdanj vojaški nabiralci žolnirje. Tega dečka sta torej poklicali, in z velikim trudom so raztolmačili vsi trije, dečko zlogujoč pismo Alfreda, ki je bil v srbskem jeziku dosta slab ortograf in stilist, Mara in Slavka pa z znanjem razmer odgonetajoč nejasno izražene stavke. Vsebina pisma pa je bila ta:

»Alfred je pozival Maro, naj mu ne zameri, da jo ostavlja; silni posli so ga prečili, da se ni mogel osebno posloviti od nje, in ker je ukaz, da mora iz Bosne potovati, prišel tako nenadejano, je prisiljen, se pismeno oprostiti za veke od nje. Da poravna krivico, katero ji je storil ne vedoma, nego zaradi nepremagljivih prilik s tem, da je ne more venčati, je ostavil šest sto goldinarjev pri predsedniku redarstva, pri katerem naj se prijavi, in kateri ji izroči vsoto. Nanj pa naj pozabi. —

To hinavsko pismo seveda ni izražalo njegovih pravih čuvstev, in ko je ostavil 600 gld. odškodnine, ni tega storil iz plemenitega nagiba, nego zato, ker se je bal, da bi ga v svoji dobi Mara utegnila tožiti, a on se je plašil posla s sodišči.

Pri Mari so se tedaj vrstili izlivi duševne bolesti in srda, molitve in kletve. Savka se je trudila dolgo brezuspešno, da jo umiri. Sploh ji je bila Slavka odslej ne samo služabnica, nego nadomestovala ji je mater. V svojem dolgem veku je imela priliko spoznati, kako lahko je izpoddrsniti na polzkih tleh življenja. Njeno siromaštvo jo je sililo sprejeti službo, kjerkoli se ji je ponujala prilika zaslužiti nekaj grošev. Čeprav je torej vedela, kaki odnošaji vladajo med Alfredom in Maro, se je poprijela službe in jo vestno vršila. V svoji nevednosti je mislila in pričakovala tudi ona vedno, da venčanje popravi dosedanje nepravilno bračno življenje. Ko pa je sedaj videla, kako sta se prevarili ona in Mara, do katere ji je bila v srcu vzknila posebna naklonjenost, je sklenila, da ostane ubogi Mari podpora in uteha, čeprav bi jo vsi drugi zaničevali in zapustili.

Ko se je Savki posrečilo, da je jela Mara zopet mirno in pametno stvar motriti, sta sklenili, da odpotujeta takoj jutri v Sarajevo, posebno ker je Mara še vedno gojila upanje, da je ves ta dogodek samo obmana, ki se razplini kakor megla.

Ko sta prišli v Sarajevo, je hitela Mara v stanovanje tako, da jo je Savka komaj dohajala.

Ko je stopila Mara na dvorišče, jo je zagledala židovka, ki je tamkaj baš perilo razobešala. Porogljivo se ji je nasmejala ter rekla:

»O Mara, ali si prišla po svojega švalerja?«¹⁾

Mara je pač čutila zasramovanje, toda ni imela časa odgovarjati. Hitela je v stanovanjé, ki se je bilo do cela izpremenilo; ena soba je bila povsem prazna, v drugi je manjkalo vse ono, kar si je bil Alfred izposodil iz vojaškega skladišča.

Mari se je srce stiskalo, ko je jela spoznavati, da je bridka resnica, kar ji je bila Savka sporočila. V topi žalosti se je vrgla na minder, zarila obraz v blazine ter ihteč čakala solza, ki so ji olajšale srčne bolečine.

Potem sta se jeli Mara in Savka posvetovati, kaj bi bilo storiti. Sklenili sta, da bi bilo dobro, se najpreje pri predsedniku redarstva oglasiti, da bi on natančneje sporočil, kako in kaj.

To nalogo je prevzela Savka. Srčno je stopila pred moža, ki je bil vsem domačinom strah zaradi svojega posla, pa tudi zaradi svoje strogosti in celo zaradi svoje odurne vnanjščine. Savka je povedala, kaj jo je privedlo. Mož s strašnim obrazom ji je začel prav prijazno govoriti in razlagati, kako plemenito da je Alfred ravnal, ter je pozival Savko, naj vpliva na Maro, da se le-ta zadovolji, in da ne stori brez njega vednosti in dovoljenja nobenih korakov. Prijaznost moževa pa se je preobrnila v strogost, ko je razlagal svojo voljo.

Savka je odšla nič kaj zadovoljna, ker je vedela, da se Mara ne zadovolji z denarjem, katerega je bil zapustil Alfred namesto ukradene časti in sreče. Ni se varala.

Ko je Mara na novo čula ponudbo, jo je obšel srd, in prejšnja ljubezen in žalost nad izgubo sta se združili s sovraštvom in srdom. Sklenila je, da se obrne do raznih oblastev, in je menila, da le-ta prisilijo Alfreda, da stori svojo dolžnost.

Prvi njen pot je bil k sodišču. Po dolgem povpraševanju pri slugah, po dolgem čakanju in pehanju je dospela slednjič do nekega uradnika, ki ji je razložil, da mora tožbo pisмено vložiti. Kako, ko ni znala ne čitati, ne pisati?

Napotil jo je naposled na »advokata«. Ta mož je bil nekdanj načelnik neke siromašne potujoče gledališke družbe. O velikem požaru leta 1879. je pogorelo tudi njegovo gledališče; plamen je uničil garderobo, knjižnico in sploh vse gledališke priprave. Družba se je razšla; vsakdo si je poiskal kruha, kakor je mogel. Ravnatelj Pelješić je bil nekdanj slušatelj prava na neki ogrski pravoslovni akademiji, a ni bil nikdar zvršil naukov. Pozneje je bil pisar pri nekem advokatu, dokler se ni posvetil Taliji. Temu Pelješiću je po požaru šinilo v glavo, da

¹⁾ Ljubimca. (Chaevalier).

bi mogel ostanke svojega izkustva uporabiti v pravnih stvareh. Res mu je dovolila oblast, da sme opravljati posel zakotnega pisarja, posebno ker je obljubil, da bode opazoval svoje sovornike ter vladi in policiji na nos nosil, kar bi se morebiti zgodilo, govorilo, namerjalo vladi neprijetnega od pravoslavnega prebivalstva, posebno pa od uradnikov, ki so občevali s svojimi bosenski sovorniki.

Ko je stopila Mara v njegovo pisarnico ter hotela gospodu »doktorju« razložiti svoj posel, jo je prekinil takoj z besedami:

»Polagoma, dete moje, ali imaš denarja?«

»Imam nekaj bankovcev, kar mi jih je ostalo«, odvrne Mara.

»Dobro, položi petak, pa govori!«

Ko je Mara storila, kakor ji je velel »advokat«, jo je poslušal globoko zamišljen in naposled dejal: »Videli bodemo, kaj se da storiti, a za kolke in druge potrebne stvari položi še pet goldinarjev!«

Mari se je sicer čudno zdelo, a ona si ni mogla pomagati ter izvlekla še pet goldinarjev. —

Tako je tedaj pravda tekla. Vedel je sicer častiti advokat, da mora Mara pogoreti, ker je bil Alfred ostavil precejšnjo vsoto za-njo pri policijskem ravnatelju, in ker je vedel, da sodišče poreče: »Ako Mara noče denarja, mi ne moremo po naših zakonih prisiliti ljubimca, da jo vzame v zakon.

Baš to pa je hotela Mara. — Hodila je torej povpraševat in povpraševat, toda zviti advokat jo je vselej spretno odpravil s praznimi obljubami, v zameno pa molzel iz nje denar za »pisma« in »kolke«. To je naposled razumela tudi Mara ter sklenila, da se obrne do drugih oblasti . . .

Napotila se je torej do vojaške oblasti. Sicer se je dolgo obotavljala, a slednjič se je vendar osrčila ter odšla v konak, da potoži svoje jade vrhovnemu generalu, ki je bil ob enem tudi deželni poglavar, ter ga prosi pomoči.

V veži jo je srečavalo mnogo vojakov, posebno podčastnikov, ki so se brdkemu dekletu predrzno nasmihavali ter ji različne stvari govorili v jeziku, ki je bil Mari povsem neznan. Ona jih je prosila, naj ji povedo, kje je vrhovni general, a kakor ona njih, tako oni niso nje razumeli, dokler ni prišel podčastnik hrvaškega polka, kateri je razumel njeno prošnjo ter ji pokazal ozka vrata, kjer naj vstopi.

Mara je stopila v sobo, v kateri je bil mlad častnik sam. Ko jo je vprašal, česa želi, mu je jela pripovedovati svojo nesrečo; a to pripovedovanje ni storilo nanj onega vtiska, katerega je ona pričakovala. Ko je bil zvedel, da je ona Mara Rendića, ki je hotela biti

žena Alfredova, je postal predrzen. Potipal jo je pod brado, in ko se mu je umaknila, je silil za njo in dejal:

»Ne žaluj, lepa Mara, za njim; namesto njega dobiš lahko deset drugih!«

Te besede so ji jasno pokazale, da njenega resnega položaja ni smatral z istega stališča, kakor ona, nego da jo je imel za navadno blodnico.

»Gospod, kaj misliš o meni?« reče Mara, umikajoč se.

»No, no, kaj smo tako tankočutni postali?« reče ironski častnik. »Ali si se tudi Alfredu tako branila?«

Rdečica je oblila Maro, ko je častnik izustil te besede, ki so jo strašno spekle.

»Gospod, ti si brezobrazen ter me žališ!«

»Jaz, tebe žalim, ha-ha-ha! Od kedaj pa je moči razžaliti tako ptico, kakršna si ti? Glej, glej! Sicer pa bodi pametna! Izberi si mene, in jaz ti Alfreda nadomestim, da bodeš zadovoljna!«

Mari je veliki srd sapo zaprl, kri se ji je podila od srca in nazaj ter ji dušila grlo. Ker ni dobil odgovora, se je približal častnik zopet drzno ter dejal: »Hočeš-li se torej z menoj dogovoriti?«

Mara se mu izvije in bliskoma mu pripelje tako gorko po zobeh, da je mladi mož zaječal ter si z roko pokril mesto, kjer ga je skelelo. Potem pa je skočil razžaljen k vratom, jih odprl ter poklical službojočega kaprola. Z jeznim glasom je velel, naj pahne iz sobe to nesramnico. Kaprol se je brzo lotil tega posla, zgrabil Maro za ramo ter jo tiral iz sobe v vežo in potem na cesto. Kar je bilo vojakov v hiši, je prihitelo gledat ta surovi čin ter se mu krohotat; na cesti pa se je zbiralo ljudstvo in radovedno gledalo nenavadni prizor.

Izpodletelo je tudi pri vojaštvu; opravila itak ne bi bila nič, a da so jo tako sramotno izpodili iz hiše, to ji je napolnjevalo dušo s srdom in žalostjo, a da ne dospe do poglavarja brez mnogih posredovalcev, o tem se je bila tudi že osvedočila.

Izmislila si je naposled še neki pot. V svoji naivnosti je menila, da ima katoliški biskup enako vplivnost pri vseh latinskih kristjanih, kakršno ima iztočni pri svojih Srbih pravoslavne vere. Poleg tega je pa še pozabila, kako je ona sama opomine in nauke istega pravoslavnega biskupa malo uvaževala.

Katoliški biskup jo je sicer prijazno sprejel; morebiti je pričakoval, da pridobi to izgubljeno ovčico za svojo čredo. Ko pa je čul, kakšni so ti posli, ji je jasno povedal, da on nima nobene moči, da bi prisilil koga, da bodi vesten, najmanj pa vojaka, ki pripada oblasti

vojaškega duhovništva. Obžaloval je, da je katoličan tako grdo postopal, a pri kraju ji je povedal zadosti umevno, da je velik del sama kriva svoje nesreče. — Potrta je šla tudi odtod.

Savka ji je bila odslej njena tolažnica. Z veliko požrtvovalnostjo ji je stregla ter jo je izkušala razvedriti. Včasih se je posrečilo, da ji je izvabila kak smehljaz, in tedaj je Savka od veselja poskakovala okoli nje . . .

Toda ono malo novcev, kar jima je bilo preostalo, je skoro skopnelo, in naenkrat je Savka razodela Mari, da nimata več o čem živeti.

Najpreje sta prodali polagoma vse ono, česar Mari ni bilo neizogibno potrebno. Ko so pošla tudi ta sredstva, je morala jemati kruh, mleko in meso na upanje; toda ker so dotični prodajalci zvedeli, da je Marin »švaler« odšel, a da ona ni hotela sprejeti onih stotin forintov, katere je bil njen ljubimec ostavil, so se začeli braniti, da bi dalje dobavljali jedila. Židovka, pri kateri sta stanovali, jima je tudi že precej jasno namignila, da bodeta morali zapustiti stanovanje, ako ne vzmoreta najemnine.

Mara sama bi bila rada kaj delala, a drugih ročnih del ni znala, nego taka, ki so vsaki ženski znana, in s katerimi ne more nič zaslužiti. Hodila bi bila lahko posluževat, a koliko časa!

(Dalje prihodnjič.)

Pesem.

Res, deklica, ti me ljubiš?
Saj ni povedati greh,
Kar berem tak' čisto, tak' jasno
V tvojih nedolžnih očeh.

Prav, prav! Le molči še vedno,
Ker ti sramovala bi se
In kakor me gledaš nedolžno,
Nedolžno zlagala bi se.

Le molči in pusti, da pijem
Ljubezen iz tvojih oči,
A kadar ti bode zadosti,
Z ročicami si jih zakrij.

Zvonoslav.

niso bile nič kaj posebno odlične. To sumničenje pa je bilo Trenku že preveč — zdajci zgrabi generala za prsi, ga vzdigne visoko kvišku ter bi ga bil gotovo vrgel skozi okno iz četrtega nadstropja na ulico, da ni prihitela straža v dvorano ter rešila generala iz rok Trenkovih.

Ta dogodek je položaj nesrečnega Trenka še posebno pohujšal; precej so ga uklenjenega odpeljali v njegovo stanovanje, odtod pa o polnoči v orožnico in potem v vojaško kaznilnico; pred ozko temnico pa so postavili oboroženo stražo. Kmalu potem so mu roke in noge navzkriž sklenili. To kazen je moral trpeti v največji vročini celih 15 dni, niti mu niso dovolili, da se preobleče; šele ko mu je začela v bitki pri Kolinu ranjena noga otekati, so mu sneli z nje verige. — Navzlic svojemu groznemu položaju pa je pisal Trenk, ki ni veroval nič več v pravičnost človeštva, svoje spomine.

(Konec prihodnjič.)

Mara Rendića.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

(Konec.)

VIII.

komu naj bi se bila tedaj v svoji stiski zatekla? Da pri tujcih in inovercih ne najde ljudi, ki bi se zanimali za »lahkomiselno deklino«, kakor so jo najmilejše imenovali, in če pa ji robatejša imena dajali, to ji je bilo jasno. Tako se ji tudi pri sovornikih ni bilo nadejati sočutja po prizorih, ki so se vršili pri mitropolitu, in po strogih nazorih, katere je gojilo pravoslavno občinstvo o takih stvareh.

Mara in Savka sta dolgo premišljevali svoj položaj, ko jima pride pomočnik, kakor »deus ex machina«. To je bil njen nekdanji skrbnik, stari čišmar Vuković.

Nekega dne je stopil v sobo ter stal pred presenečeno Maro, ki je obledela in zopet zardela ter bila v vedni zadregi. Vuković, kateremu so se jasno poznali sledovi pijanstva — krvave oči, nemirni pogled, zabuhlo lice — in ki je zaudarjal po rakiji, je dejal:

»Nič se me ne straši! Nisem prišel, od tebe česa zahtevat. Čeprav imam raztrgano suktnjo in umazano perilo, nisem prišel prosit, da me ti podpiraš. Jaz vem, kako je s teboj. In da vidiš, kako sem bil vedno dober varuh, ti stavljam to-le ponudbo: »Pojdi zopet k meni

na dom, ki ti je vedno odprt. Pridi tja — dobro te hočem čuvati in za-te skrbeti kakor oče.«

Mari sicer ni bilo nič posebno mило, vračati se v hišo čišmarjevo, toda velika stiska njena in prigovarjanje Savkino sta jo pripravili, da je sprejela ponudbo Vukovićevo. Tako se je torej zgodilo, da se je preselila v ono hišo na Alifakovcu, kjer se je bila začela njena tragedija, in kjer se je imela zvršiti.

Toda motil bi se, kdor bi mislil, da so Vukovića vodila zgolj blaga čuvstva človekoljubja in usmiljenja. Kakor drugi ljudje, tako je bil čul tudi on, da je bivši ljubimec Marin ostavil šeststo goldinarjev zapuščenici. Šeststo goldinarjev je bilo za one ljudi v onih razmerah velikanska vsota, pravo bogastvo; njemu pa je primanjkovalo najnavadnejših sredstev, s katerimi bi si tešil svojo žejo. Obšla ga je želja, da bi bil vsaj tudi on nekoliko deležen tega, po njegovih mislih, neusehljivega vira. —

Bržko je stopila Mara v njegovo hišo, se je kmalu požuril ter stopil pred policijskega ravnatelja, mu ponižno razložil, da je on nekak sorodnik in varuh Mare Rendića, ki se je vrnila v veliki stiski v njegovo hišo, in da jo je on drage volje in človekoljubno zopet sprejel. Povedal mu je pa tudi in sicer s prav živimi besedami, kak siromak da je sam, kako si celo sam za-se težko služi vsakdanji kruh, kamoli da bi mogel še Maro hraniti ter skrbeti za-njo, posebno sedaj, ko pričakuje poroda. Prosil je torej gospoda predsednika, naj njemu izroči ono vsoto, katera je namenjena Mari, in katero je ona tako brezpa-metno zavrnila.

Njegova prošnja pa ni imela takoj zaželjenega uspeha. Nadejal se je, da mu policijski ravnatelj kar meni nič tebi nič izroči denar, a da bode on z njim razpolagal po svoji voljici. A ta mu je razložil, da se mora o vsej stvari najpreje poučiti, je-li Mara res pri njem, ima-li on kake stroške z njo, je-li ona zadovoljna, da se njemu izroči denar itd.

Nezadovoljen je odšel od neizprosne gospoda. Zato pa je z vso zgovornostjo pripravil Savko, da je tudi ona pregovarjala Maro, naj sprejme ostavljeno vsoto. Mara se je naposled združenim prigo-vorom res vdala, uklonila svoj ponos ter sprejela v sili oni denar, katerega je bil Alfred ostavil kot odkupnino.

Odšli so torej vsi trije k policijskemu predsedniku ter mu odkrili svoj sklep. Govoril je za vse stari Vuković. Savka je bila pri-sotna le zato, da ne bi stari čišmar kako prevaril svoje oskrbovanke. —

Maro je bilo silno sram, in vedno si je zakrivala obraz ter samo prikimovala ali malobesedno odgovarjala na vprašanja predsednikova.

Toda tudi sedaj je bilo veselje čišmarjevo samo polovično; policijski predsednik jim je razložil, da se mora polovica denarja ostaviti pri sodišču kot vrhovnem skrbništvu za dete. Obljubil je, da ta posel sam opravi in tudi sam poišče primerne skrbnika za dete. Drugo polovico vsote je izročil s privoljenjem Marinim Vukoviću, ki je sprejel bankovce s tresočo se roko, saj jih ni bil še nikdar toliko skupaj videl, kamoli v rokah imel. Za te novce se je moral pa zavezati, da bode skrbel za svojo nečakinjo in njeno dete, dokler si bode Mara zopet mogla sama kruh služiti. Tako so odšli zadovoljni domov.

* * *

Preteklo je nekaj mesecev, in zavladala je huda zima; bilo je v začetku meseca januarja okoli pravoslavnega bogojavljenja, ko je Mara porodila dekletce, kateremu so nadeli pri krstu isto ime, kakor materi.

Novega člana človeške družbe ni bil nihče vesel; tudi čuvstva matere so bila različna, ko je premišljala usodo, ki čaka njenega deteta, ki mu je vtisnjena na čelo, kakor podedovani greh, sramota nezakonstva, in ki mu bode dedina beda in siromaštvo materino.

Hudi duševni udarci, kateri so ves čas padali na ubogo Maro, in materijalna beda, v kateri je bila živela že več časa, vse to ji je zmajalo trdno zdravje; nihče ne bi bil po razmerno tako kratkem času spoznal nekdanje cvetoče dekline. Tudi dete je bilo drobno in slabo. Obedve, mati in hči, sta bili potrebni največe nege; potrebovali bi bili obe krepke hrane, a nestajalo je hrane i materi i detetu. Neizkušenost in nevednost Mare in Savke in zanikarnost Vukovičeva poleg siromaštva in ukoreninjene navade so bile krive, da niso pazili ni na skromnejše zahteve higijene. Zato sta hirali mati in dete. Sreča pa je bila, da je Savka posluževala tudi v hiši nekega avstrijskega višjega uradnika; in tako je zvedela o bednem položaju Marinem tudi uradnikova soproga, ki je bila že preje čula govorico o Mari. Nekaj iz dobrosrčnosti, nekaj iz radovednosti se je jela pobliže zanimati za-njo ter ji je pošiljala perila in čvrste hrane in poučila tudi Savko, kako naj ravna z bolnico in z detetom.

Nauki in podpora te plemenite dobrotnice bi bili morebiti provzročili ugoden prevrat v zdravju obeh, Mare in njene hčerke, ako ne bi bil nepričakovan dogodek siloma končal Marine drame.

IX.

Odkar je bilo denarja v hiši, da ga Vuković nikdar ni toliko skupno videl, so se začeli za starega pijanca veseli dnevi; privoščil si je sladko žgoče tekočine vsaki dan nekoliko, a one prilike, ko se je prekomerno napil, so se vedno množile, tako da je bil v nekaki neprestani omotici.

Posledica je bila, da so se novci tajali, kakor sneg ob pomladnem solncu, in da je bil že dve tretjini denarja odnesel v vinarnico in žganjarnico. Kaj bo, kadar zmanjka denarja, na to ni mislil. Mara in Savka si nista upali ziniti, a tudi mislili nista, da denarja tako brzo nestaja.

Nekega večera je prikolovratil čišmar popolnoma pijan domov. Težavno je našel ključ v žepu svojih širokih čakšir¹⁾ in še težavneje ga je vdel v luknjo ključalnice in srečno odklenil vrata. Ko se je priplazil skozi vrata, se je ponavljal isti prizor pri zapiranju vrat. Na posled je ostavil ključ v vratih in prišel v svojo spalnico . . .

Noč je bila izredno mrzla. Sneg je škripal pod nogami, in na mnogih mestih so bile cestne luže do dna zmrzle. Burja pa je brila ter prihajala ponočnim potnikom skozi obleko do kosti.

Soba, v katero je stopil Vuković ves premrzel, ni bila zakurjena, saj njenega stanovalca ni bilo ves božji dan doma. Ker okna in vrata niso bila dobro zadelana, ni bilo čuda, da se je čutila burja celo v sobi. Vukoviću je bilo mraz; zategadelj je začel sam s seboj govoriti, da v tako mrzli sobi ne more spati.

Sklenil je zanetiti ogenj, a ne v peči nego na mangali.²⁾ Poiskal je kresilo in gobo, ukresal ogenj, na tlečo gobo je vrgel nekoliko kučine³⁾ in potem je nasul oglja. Ko se je kučina zapalila, je jel vanjo pihati, da je vzplamtela, in da se je na njej oglje vnelo. Ker je bil še vedno močno vinjen, se je na nogah nemirno zibal, in ko se je pripognil do mangale, da bi na njej zopet pihnil v oglje, jo je zvrnil, in žareči kosi kučine in oglja so se raztresli po tleh.

Vuković je hitro zgrabil mangalo, jo postavil zopet na noge in kar z rokami pobiral oglje in kučino ter metal na mangalo, ostalo pa je potlačil z mokrimi opanki. Potem je še enkrat natresel kučine in oglja ter se končno zvrnil na ležišče, kjer je kmalu zadremal in spal, kakor da bi bil ubit . . .

¹⁾ hlač.

²⁾ Železni skledi za žerjavico na visokih nogah.

³⁾ otre, ogreb, zadnje najslabše gradivo.

Ko se je pa bila mangala zvrnila, je odskočilo nekoliko isker dalje, nego je moglo motno oko starega opančarja videti. Neznatna iskrica je skočila v kup kučine, ki je bila nameščena blizu vrat. Preprih, ki je vlekel od okna do vrat, je netil iskro, ki je dobivala obilo hrane v kupu kučine. Odtod je jel plamen lizati bližnji minder, na katerem so bile slamnice ugodna tvarina razjedajočemu plamenu. Hipoma je jela suha slama goreti; ob enem pa se je napolnila soba z gostim dimom, ki je pijanega starca tako omamil, da se ni mogel dvigniti. Skoro je jela tleti tudi obleka, goreti leseno pohištvo. Švigajoče iskre so se ujele v raztrganem stropu, in skozenj je slednjič plamen prejedel tudi leseno streho ter odprl pot obilemu zraku, tako da je bil skoro oni konec hiše, v katerem je stanoval Vuković, ves v plamenu. Stene same, ki so bile iz črpiča napravljene, so jele tleti, ker se je bila vnela rezanica, pomešana v ilo črpičevo.

Hipoma je zbudil strel z žolte trdnjave spavajoče Sarajevce iz sna. To znamenje je povzročilo vselej velik strah, ker vsaki ogenj v sosesčini je bil grozno nevaren, posebno ob burji. Ker so bile ulice jako tesne, poslopja pa večinoma iz lesa in črpiča postavljena, so se sosednje hiše kaj lahko vnele. Vse je torej skočilo pokoncu, ko je strel naznanil nočni požar.

Ko so sosedje opazili v svoji bližini ogenj, so bili kaj hitro na nogah; na pol oblečeni so hiteli venkaj, da vidijo, kaj da je. Moški so zlezli na krove in čakali s kebli vode, katere so jim podajali domačini, ako bi bilo treba gasiti; ženske so tarnale, otroci cvilili od strahu in mraza. Da bi bil kdo izkušal gorečo hišo Vukovičevo gasiti, to ni prišlo nikomur na um; kdor ni imel baš strahu, da mu se zapali lastna hiša, je stal od daleč in zijal radovedno, kako se širi ogenj in razjeda hišo Vukovičevo. Šele ko so prihiteli vojaški požarniki, je nastal red; radovedne gledalce so odpodili in potem so začeli svoj posel z vojaško določnostjo, tako da se jim je posrečilo ocvitati sosednje hiše, na katere so padali goreči snopi slame in žareče oglje...

Ko je zagrmel strel s trdnjave, se je prebudila v svoji izbi tudi Mara, ki je bila že preje, na pol prebujena, čula nekako prasketanje; tudi jo je dušil razširjajoči se dim. A globoko spanje in omamljajoči dim ji ni dal priti povsem de sebe, dokler je ni grom z bližnje trdnjave popolnoma prebudil. Hipoma je razumela, kaj da se godi. Skočila je z ležišča, hitela k vratom ter jih odprla, a pri tej priči se ji je privabil nasproti gost dim, skozi katerega se je bliskal plamen. Tu ni bilo več časa se premišljati. Zgrabila je dete in na pol gola, v sami

košulji in v lahkem krilu je hitela k vratom ter jih odklenila, ker je bil po sreči Vuković ključ v njih ostavil.

Prišla je srečno na plano, a tedaj ni vedela ni kod, ni kam. Ljudje se niso brigali za-njo, ker sosedje so imeli sami zadosti skrbi, da se ne bi ogenj polastil tudi njih poslopij, tujci pa so radovedno gledali čudno prikazen in niso vedeli, kako bi ji pomagli.

Tako je tavalala reva v groznem mrazu bosa in nezadostno odeta ter pritiskala k sebi dete, v tanko plenico zavito, tako da sta obedve stokali od mraza. Iskala je Vukovića, a ni ga bilo nikjer. Sedaj ji je šinilo v glavo, da je morebiti še v goreči hiši. Glasno je vpila, naj ga rešijo.

Ko so čuli požarniki, da je človek v goreči hiši, so izkušali prodrati v sobo skozi vrata, a ogenj in dim nista dala nikakor, da bi bil mogel kdo v sobo. Izkušali so dospeti v sobo skozi okno na oni strani poslopja, ki še ni bilo v plamenu, toda železne rešetke¹⁾ so zapirale ta pot. Izkušali so razriti zid okoli rešetk, toda čeprav je bil iz črpiča, se je vendar upiral udarcem krampov toliko časa, da je bilo že prepozno.

Ko so drugo jutro potem razmetavali dogorele, a še vedno se kadeče razvaline, so našli povsem osmojeno truplo Vukovićevo. Poznalo se je, da se je naposled prebudil ter se izkušal rešiti, toda zastonj; dim ga je zadušil, potem pa plamen ožgal . . .

Mara je zmrzovala s svojim detetom mnogo časa pod milim nebom, dokler ji ni eden vojakov ogrnil svojega plašča. Prihitela je bila tudi Savka, ko je zvedela, da gori v bližini njene varovanke. Našla jo je povsem izven sebe; nenadni dogodek, strah in skrb ter mraz so tako silno vplivali na-njo, da so ji obnemogle duševne sile.

Savka je odvedla Maro s seboj kakor otroka v svoje stanovanje. Tam je zakurila peč, položila Maro in dete v toplo posteljo ter ji dala nekoliko rakije, da se ogreje.

Sedaj šele je obrnila svojo pozornost tudi na dete. Čudno je bilo, da ves ta čas ni vekalo, sedaj, ko se je segrelo, se je začelo tresti in zvijati, in usta so se mu penila. Savka je poskušala vsa domača sredstva, kakor jih znajo stare žene, a nobeno ni pomaglo.

Proti jutru pa je bilo dete rešeno bolečin in se je srečno preselilo v večnost s tega sveta, kjer ga tako ne bi bilo čakalo nič dobrega.

¹⁾ mreža; vlada je pozneje zaukazala, da mora v vsaki hiši ostati vsaj eno okno brez železnih rešetk, da se ne bi ponavljali o požarih taki slučaj.

Po hudem duševnem in telesnem naporu je Mara zaspala. Toda ta sen je bil nemiren in ni dolgo trajal; kmalu se je prebudila. Čutila je v sebi grozno vročino in zaželela je vode, in dali so ji piti; toda s tem si ni žeje ohladila, nego tem hujša vročina ji je zagorela v telesu; glavo ji je hotelo raznesti, začelo se ji je blesti, in govorila je besede brez pravega smisla. Hotela je imeti svoje dete ter je stiskala blazino k sebi, češ, da je to otrok, katerega ji hote ugrabiti. Huda vročina jo je bila spopadla.

Savka je ni mogla pridržati v svojem stanovanju, zatorej je prosila mestno oblast, da je dala prenesti bolnico v vakufsko¹⁾ bolnišnico.

Tamkaj so jo res izlečili in odpustili v svet. Toda kako jo je bila bolezen zdelala! Postala je drobna in suha; lica njena so bila bleda in upadla — s kratka: nekdanje cvetoče, vesele Mare ni bilo več spoznati.

X.

Prišedši iz bolnišnice, se je naselila Mara pri svoji stari prijateljici Savki, in le-ta jo je negovala, kakor mati. Ker ji je bilo dete umrlo, ji je izplačalo sodišče po dovršenih formalnostih onih tristo goldinarjev, kateri so bili za-njo naloženi, in s tem sredstvom si je mogla privoščiti boljšo hrano.

Toda niti teh tristo goldinarjev ni vseh potrošila; suha bolezen se je Mare prijela ter jo spravila v zgodnji grob.

Ko se je spomladi jel tajati sneg, ko je solnce jelo toplejše sijati ter so se ptice vračale z juga in je popje pokalo . . . tedaj so jo često peljali na prisojne obronke vrhu Alifakovca.

Poslednjič je vzplamtela luč življenja še enkrat. Čutila se je boljše in olajšano, in zdelo se je, da se obrača nje zdravje na bolje; toda pomladanski vetrovi so ugasili to luč.

Nekega dne se je pomikal kratek izprevod skozi ulice sarajevske. Na čelu je bila dvojica dečkov, ki je nosila ripide²⁾, za njima je pel star pop smrtno opelo »Svjatij Bože, svjatij krepkij, svjatij bez-smrtnij, pomiluj nas!«, a štirje najeti možje so nosili odprto krsto, v kateri je ležalo truplo Marino. Ob vzglavju trupla, s plahto pokritega, je bila roža, katero je bila namestila Savka.

Mara je bila v svojem življenju brez prijateljev, zatorej se niso nosilci krste menjavali, kakor je sicer običaj. Tudi za krsto je stopala

¹⁾ vakuf = zaklad za dobrodelne namene.

²⁾ svete podobe na drogih.

samo stara Savka, ki je bila tudi preskrbela pogreb od ostankov Marine gotovine, in nekoliko otrok iz bližnjih hiš.

Ljudje so srečavali izprevod, a nihče se ni zanimal zanj. V nekaterih hišah, katerih stanovniki so poznali Maro, so stikale ženske svoje glave pri oknih, in iz njih ust je prihajalo več besed prezirnega zaničevanja, negoli usmiljenja . . .

* * *

Nekoliko let pozneje je bilo čitati v dunajskih časopisih med »Novicami izpred sodišča« to-le: (Propalica). Danes je bil pred porotnim sodiščem obsojen zaradi tatvine na tri leta hude ječe človek, ki zbuja pozornost zaradi svoje prošlosti. Alfred pl. Hillern — to je ime obsojencu — je sin visokega dostojanstvenika ter je bil še pred nekaj leti častnik v c. in kr. armadi. Prideljen je bil vojaškemu magazinu v Przemislu. Ker je bil strasten kartač, je zaigral poleg svoje plače tudi še precejšnji imetek, ki ga je bil podedoval po očetu. Ko je bil ves imetek potrošil, vendarle ni nehal streči svoji strasti; ker pa mu sreča ni bila vedno prijazna, je napravil dolgov, katere sta njegova dva brata poravnala. Ker se je pa nadlegovanje Alfredovo večkrat ponavljalo, sta sklenila brata, da mu ne pomoreta nič več, češ, da morata skrbeti vsaki za svojo deco. V tej zadregi je začel prodajati robo iz vojaške zakladnice in to je počenjal toliko časa, dokler ga niso zasačili. Dobrohotnost svojih načelnikov je imel zahvaliti, da je smel vojaško čast odložiti, ne da bi ga postavili pred sodišče; škodo, katero je bil napravil vojaškemu erarju, so poravnali njegovi drugovi z radovoljnimi doneski. — Odšel je na Dunaj in dobil službo pisarja pri znanem advokatu. Toda plača ni zadoščala njegovim potrebam, zatorej si je izkušal po krivih potih pridobiti potrebnih sredstev za ugodno življenje, kakršnemu je bil vaje. Izmamili je v odsotnosti svojega predstojnika različnim strankam večje in manjše zneske pod različnimi pretvezami. Zaradi teh prevar je bil danes na zatožni klopi. — Pri razpravi se je tudi doznalo, da je ukradel svojemu principalu zlato uro z verižico, katero je bil le-ta nekoč pozabil v pisarnici, a je pozneje ni več ondi našel. — Sodišče je izreklo, da se ima odgnati v svojo domovino, čim prestane kazen, in da se ne sme več vrniti na Dunaj.

